

Hanebo-Jul

1995

Utgiven av Hanebo Hembygdsförening

Hanebo-Jul

Årgång 47

Omslagsbilden:
Hällagården 1995
Foto: Håkan Larsson

HANEBO HEMBYGDSFÖRENING

Ordförande: Ylva Holmgren, Acktjära 6303, 821 00 Bollnäs

Kassör: Rickard Persson, Böle 6190, 821 00 Bollnäs

I redaktionen:

Irma Westling, Västansjö 4917, 823 91Kilafors. Tel 0278-571 46

Kerstin Bergman. Tel 0278-502 88

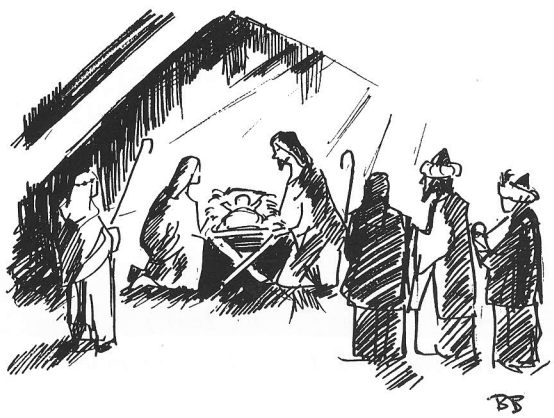
Sven-Olle Olsson. Tel 0278-570 24

Medlemsavgift: 30 kr/år *Postgiro:* 28 19 91-0

Layout och tryck: Nyströms Tryckeri AB, Bollnäs 1995

Hanebo-Jul

1995

Jag älskar jultomtar! Helst i varje vrå i mitt hem, i alla former och storlekar. Att plocka fram dom ur kartonger och lådor känns alltid lika mysigt. De skapar julkänslor, minnen av barndomens jular.

Men! Sedan får det vara nog! Däremot skulle jag gärna kunna tänka mig att ha både julkrubba och änglafigurer framme hela året runt!

Hurså! Jo – därför att de står för något som gäller under alla årstider. Att både himmel och jord hänger ihop. Är en helhet! Att vår tillvaro är uppfylld av änglar, omöjliga att beskriva med ord, men närvarande i allt och alla. En gudomlig närvaro trots att vi minsann ofta tror oss för evigt avskilda från allt vad Gud och himmel heter. Vem känner sig inte ofta totalt ensam och övergiven i livet? Vem går inte ofta omkring och försöker dölja sin rädsla.

Men när julens Evangelium på nytt ska höras i Hanebo kyrka och över hela jorden blir vi påminda om att himmel och jord är genomsyrad av det gudomliga! Lukas berättar om det utsatta, bräckliga livet på jorden. – Barnets, Kvinnans och Mannens liv. Och allt annat levande; djuren i fähuset bevittnar stumt vad som sker, då liksom idag. Att Livet är hotat – då som nu. Det gångna årets rapporter om mänsklig ondska vittnar om det i högsta grad.

Men himlens alla änglar sjunger för markens herdar, står det. En himmelsk härskara! Att GUD ÄR tätt under det nyfödda barnets hud! Att Gud blickar emot oss genom barnets ögon! Barnet som så utan förbehåll litar och tror på oss alla.

Om vi kan ta till oss den sanningen har vi börjat ana en smula av det glömda mysteriet. Att det som vi allra mest längtar efter finns hos vår nyfödde bror där i halmen, i ett lortigt sjul. På jorden!

Det är därför jag skulle vilja se både julkrubba och änglar året runt!

För att aldrig glömma den sanningen!

– Änglar den sjöngo
först för markens herdar
skönt från själ till själ det ljöd;
MÄNNISKA, GLÄD DIG!
FRÄLSAREN ÄR KOMMEN
FRID ÖVER JORDEN HERREN BJÖD!

Bo Berg

Konfirmander 1995

Hanebo 1995. Foto: Hans Öhlander.

Segersta 1995. Foto: Tore Jonsson.

Konfirmandjubiléer 1995

Segersta 1935
Nedre raden: Rune Svedberg, Ernst Oldsäter, Astrid Sjöström och Britta Hedberg.
Övre raden: Fritz Nilsson, Gustav Persson, Bengt Lagerhäll, Karl-Erik Eriksson, John Lindström och Lars-Olov Almgren.
Foto. Tore Jonsson.

Segersta 1945
Nedre raden: Sven Hansson, Ingrid Vikberg, Maj-Britt Löfman, Ingrid Nilsson, Anna Vernersson och Gordon Berg.
Mellanraden: Dagny Strandberg, Tora Söderholm, Ellen Engberg, Folke Mellgren och Erik Johansson.
Övre raden: Sture Eriksson, Margit Andersson, Kjell Sandberg, Edvin Törnqvist, Nils Erland Norlander och Lars-Olov Almgren.
Foto. Tore Jonsson.

Segersta 1955
Nedre raden: Per Håkan Norlander, Margareta Johansson och Laila Östlin.
Övre raden: Karin Niklasson, Yngve Bovall, Olle Svensson, Kristina Johansson och Lars-Olov Almgren.
Foto. Tore Jonsson.

Segersta 1970
Nedre raden: Siv Carlsson, Anneli Nilsson och Marita Winqvist.
Övre raden: Jan Nilsson, Inger Larsson och Lars-Olov Almgren.
Foto. Tore Jonsson.

Tre söndagar den gångna sommaren var det konfirmandjubiléum och varje gång med två grupper, socknen delas ibland i två zoner och därmed två konfirmandlärare.

Konfirmandårgångarna var i tur och ordning 1950 – 1955 – 1945 och samtliga grupper har efter högtiden i Hanebo kyrka samlats för måltid och även underhållning hos Laila och Kjell Ohlsson i forna Daniel-Ols-gården intill kyrkan.

Foto: Siwert Månsson.

1945 års konfirmander.
Kyrkoherde Ernst Ponténs grupp.
Rad 1 från vänster: Majlis Larsson, Märtha Jansson, Märtha Frank, Naemi Bergman och veniat Margaretha Ohlsson.
Rad 2: Ulla Ohlsson, Ingrid Bäckström, Kerstin Johansson och Maj-Lis Östlund.
Rad 3: Göte Edvinsson, Tord Ohlsson, Hugo Frisk och Gunnar Forsman.

1945 års konfirmander.
Komminister Birger Anderssons grupp.
Rad 1 från vänster: Lisa-Britt Lindmark, Ulla Broddmar, Märtha Ohlsson, Birgit Rehn, Ingegerd Astner och veinat Margaretha Ohlsson.
Rad 2: Ulla Axbrink, Inger Krigh och Ingegärd Gustafsson.
Rad 3: Sven-Åke Skoglund, Sven-Erik Westlund, Evald Andersson, Elov Svensson, Stig Stenberg och Erland Ericsson.

1950 års konfirmander.
Kyrkoherde Ernst Ponténs grupp.
Rad 1 från vänster: Ewa Sjöberg, Gun-Britt Malmström, och Britt Svensson.
Rad 2: Elly Höglund, Margot Andersson, Karin Hoffman, Ingrid Sundberg och Gerd Holmgren.
Rad 3: Sune Jonsson, Folke Norin, Börje Norin, Sölve Persson och Bernt Andersson.
Rad 4: Bertil Nygren, komminister Erik Wedin, Claes Horn, Ingemar Svedberg och Sigurd Öberg.

1950 års konfirmander.
Komminister Eric Bergmans grupp.
Rad 1 från vänster: Berith Green, Ingrid Wennberg och Britta Pehrsson.
Rad 2: Ulla Norgren, Karin Clahs, Gudrun Renström, Märtha Hedlund och Alrik Edvinsson.
Rad 3: Esbjörn Nilsson, Gunnar Pehrsson, Thorvald Hagberg och Arne Lund.
Rad 4: Bernt Hermansson, komminister Erik Wedin och Mats Säll.

Hällagården

Protokoll fört vid den av Hanebo kommunalfullmäktige tillsatta kommittén för byggandet av nytt ålderdomshem
Hållet å kommunalkontoret den 9 dec 1954

Närvarande: Kommitterade G. Sundström, Anders Stolt, O. Persson, Anna Jonsson, G. Hedberg samt deltog dissutom Einar Asp.

§ 1.

Till ordf. och sekr. för smmanträdet valdes G. Hedberg.

§ 2.

Einar Asp redogjorde för sammaträffandet med byråchefen i socialstyrelsen Herr Ali Berggren. Denne hade bl.a. föreslagit att ett nytt ålderdomshem med ett 35-tal vårdplatser upföres å central plats i kommunen. Därjämte förordade han att redan från början en intim kontakt med Socialstyrelsen upprättas i denna fråga, samt att kommittérade reser och ser pånyuppförda ålderdomshem bl.a. i Bjursås och Grytnäs i Dalarna.

§ 3.

Kommittérade beslutade efter överläggning föreslå att ett ålderdomshem med 35 vårdplatser uppföres. Platsen för det nya hemmet som bör vara centralt belägen diskuterades men bordlades tills vidare.

§ 4.

Kommittérade förordade att kontakt med Landstiget upprätthålles ang. användandet av det gamla ålderdomshemmet event. till sinnesslövårdanstalt vartill det ur många synpunkter kan anses lämpligt.

§ 5.

Beslutade att kommitténs fem ledamöter jämte ingenjör Edenborg i januari 1955 skall företaga en resa till ålderdomshemmen i Bjursås och Grytnäs.

§ 6.

Sammanträder avslutades.

Dag som ovan

Justeras: ordf.

Detta protokoll var alltså starten för Ålderdomshemmet Hällagården. Kommunfullmäktige hade den 18 oktober 1954 beslutat att utse denna kommitté. Den 9 december 1954 hade kommittén sitt första sammanträde, och redan då hade vissa förundersökningar gjorts.

Kommittén hade vid Kommunfullmäktiges sammanträde den 17 oktober 1955 framlagt sin första rapport. Den hade därvid föreslagit att ett nytt ålderdomshem med 35–40 platser skulle uppföras.

Vid Kfs sammanträde den 10 december 1956 hade kommittén inkommit med ett fullständigt förslag jämte ritningar och kostnadsberäkningar. Ålderdomshemmet skulle innehålla 47 vårdplatser. Kommittén hade därvid stött sig på uttalande från byråchef Berggren, socialstyrelsen, att det vore förnuftigt, att redan från början bygga hemmet så stort, att man icke skulle behöva företa en tillbyggnad under de närmaste åren.

Kf beslutade nu enhälligt enligt kommitténs förslag, som var utarbetat av ingenjör Edenborg. Detta beslut togs den 29 april 1957. Den nu sittande kommittén fick också uppdraget att även i fortsättningen handha de löpande göromålen för arbetets fullföljande. Det av ingenjör Edenborg gjorda förslaget skulle tillställas socialstyrelsen för granskning.

Sedan förekom trots Kfs enhälliga beslut många diskussioner där bl a dåvarande socialnämnden i Hanebo avstyrkte förslaget. Det är också mycket märkligt, att sannolikt hade inte den nämnden varit informerad tillräckligt, eller kanske inte alls, före Kfs beslut. Det fanns t o m förslag på att 25–30 platser skulle räcka.

Kostnadsförslaget för Kfs fattade beslut var 1 466 230:-. Till entreprenör antogs Bertil Perssons Bygg AB.

Nu gör vi ett hopp över alla turer som förekom, och tar del av ett protokoll av den 23 oktober 1959.

Där beslutades att invigningen av Hällagården skulle ske den 21 november 1959 kl 14.00. Hälsningsanförande av riksdagsman Einar Asp. Eric Jonsson och Kerstin Hanérus skulle vidtalas angående sång och musik. Sedan följer en lista på inbjudna med titel och namn på varje person. Finns i protokoll för den som är intresserad.

Det blev alltså 47 rum för vårdtagare. Varje rum hade en yta på 12 kvm. Det var också två rum på andra våningen avsedda för föreståndarinnan och biträdande. Föreståndarinna från starten var syster Anna-Greta, som efter något år efterträddes av syster Sigrid.

Mitt engagemang vid Hällagården började den 1 januari 1968. Jag hade då blivit vald till ordf för socialnämnden, detta i och för sig en sensation om man studerar titulaturen på de bjudna vid invigningen. Där fanns minsann ingen med titeln sopkusk.

Då, som alla kommande år jag hade förmånen att få vara ordf var det en mycket bra sammansatt nämnd, som hade förmågan att se till helheten, och inte partitillhörigheten i första hand. Vi kunde gemensamt jobba för vårdtagarnas och kommunens bästa.

Socialsekreterare var Erik Åkerman, han var till ovärderlig hjälp för mig som nybörjare. Han ställde alltid upp och gav många goda råd. Och det kamratskap som kom till då, finns kvar än i dag.

Det visade sig redan första året jag var verksam där att Hällagården var för liten, trots att hemtjänsten byggts ut under tiden, sedan Hällagården blev till.

Vi diskuterade situationen i socialnämnden och beslutade att ingå till Kf med begäran att få bygga ett annex till Hällagården bestående av åtta rum. Detta annex skulle skötas av hemtjänsten, men med nära anknytning till Hällagården. En inglasad korridor mellan Hällagården och annexet skulle göras.

Efter många turer fick vi igenom förslaget i fullmäktige, och minns jag rätt så blev denna utökning klar under 1969. Dessa rum blev större och med toalett och dusch till varje rum.

Men vi i nämnden var inte alls nöjda, och inte heller personalen vilken fick arbeta under stressade och primitiva förhållanden.

Tänk själv, rummen på Hällagården var på 12 kvm, många behövde rullstol, det blev ingen plats kvar. En säng som måste stå mot väggen, omöjligt att sköta de sängliggande annat än från ett håll. Mycket arbetsamt!

Jag vågar påstå att inställningen i kommunalnämnd och fullmäktige var mycket oförstående gentemot Hällagården. Jag kan också förstå detta. Många ledamöter satt kvar sen "fattiggår'n i Norrfly". Jämfört med detta var Hällagården mycket bättre, men inte bra.

Min farmor vistades under sina sista år i Norrfly, och jag är övertygad om att mina besök hos henne lade grunden till hur en äldre människa inte skulle bo. Det var ingen vård, det var förvaring. Vi jobbade vidare inom socialnämnden. 1970 var sista året på denna mandatperiod. Och nästa period skulle bli den sista som egen kommun. Sen skulle vi bli inlämmade med Bollnäs och bli "storkommun". Alfta, Arbrå och Rengsjö skulle också med. Detta skulle ske den 1 januari 1974. Det var ingen av "kranskommunerna" som vid denna tidpunkt var förtjust i detta.

Det hade kommit till vår kännedom att i och med sammanläggningen skulle barnavårds-, nykterhets- och hemhjälpsnämnderna sammanläggas med socialnämnden. Den skulle därefter heta sociala centralnämnden.

Vi som jobbade inom socialnämnden ansåg nu, att en sammanläggning av nämnderna skulle vara en fördel att göra redan från 1971, då skulle vi vara inarbetade i den formen 1974.

Vi gjorde från nämnden en framställning till Kf om denna ändring med de argument vi här ovan föreslagit. Det blev i kommunala sammanhang ett mycket snabbt fattat beslut i Kf. Det blev som önskat. Det skulle senare visa sig att när sammanläggningen var ett faktum hade vi mycket stor fördel av att ha tjuvstartat.

1970 gjorde vi från socialnämnden en framställan till Kf att få bygga ut Hällagården mot norr. Det innebar att köket skulle utökas och flyttas närmare Industrivägen, samt att det skulle byggas sex rum till i anslutning till köket. Då skulle det också bli en del lokaler i källarplanet under köket, därför skulle en hiss installeras.

Här skall inte berättas hur denna framställning mottogs, men kursen på socialnämnden och dess ledamöter stod mycket lågt.

Och kostnaden, ja den skulle bli ungefär densamma som Hällagårdens 1959, d v s ca 1,4 milj.

Men på något sätt fick vi egenom förslaget. Anbud infordrades och Tage Lindströms Byggnads AB, Ockelbo, fick uppdraget.

Nu blev det bråttom, denna om- och tillbyggnad ville vi ha klar till 1974. Och det fanns ett annat hot, vi visste att man från den blivande centralorten förberedde ett byggnadsförbud i "kranskommunerna" fram till dess sammanläggningen var klar.

Denna ombyggnad drog ändå ut på tiden och blev inte riktigt klar förrän 1974, men det fanns sex rum till och ett större kök.

Nu trodde väl alla att nu skulle Hällagården räcka till. 1974 började inflyttningen till Karlslund i Bollnäs, det var byggt som servicehus och hade över 200 lägenheter. Nu talades det inte om rum, utan om lägenheter.

Det blev ett nytt tänkande. Servicehus var att bo som vanligt, men hjälpen och servicen fanns nära, då den behövdes. Visst gnisslade det ibland, allting var så nytt. Men mer och mer kom vi, alla boende där, personal och vi i socialnämnden underfund med att detta var något bra, och framför allt var det ett mänskligare sätt att leva för äldre och hjälpbehövande.

Men det var om Hällagården jag skulle berätta. Hur gick det där i fortsättningen. Nu kunde vi i sociala centralnämnden göra jämförelser mellan de olika vårdformerna. Vi blev också allt mer övertygad om att det Ålderdomshem som först radikalt skulle ändra boendeformen var Hällagården.

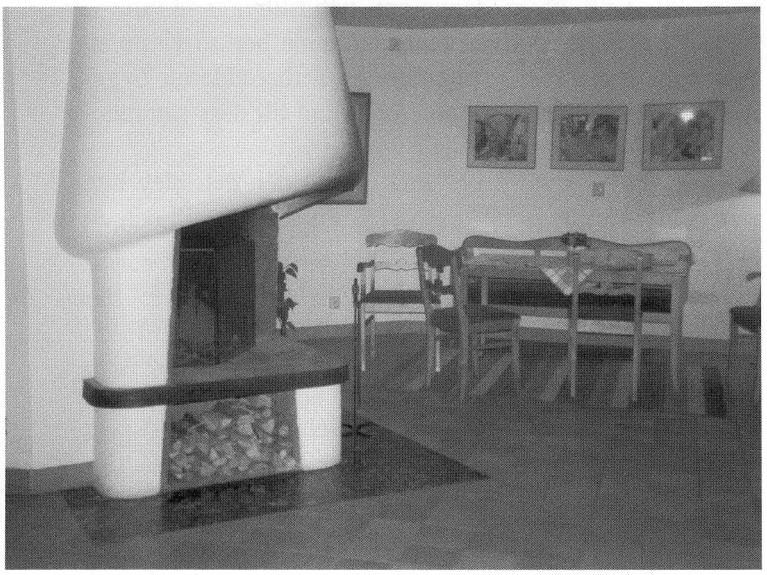
Den förvaltning som skötte dessa frågor på den här tiden var Fastighetsförvaltningen, och där fanns också en nämnd, Fastighetsnämnden, och fram till 1982 var jag ordf i den.

Vi tog där upp frågan om att succesivt bygga om Hällagården till servicehus. Vi var några från social- och fastighetsnämnden, samt berörda tjänstemän som var i väg och tittade och hörde oss för hur en del andra kommuner hade gjort, vi skulle veta vilka erfarenheter dessa kommuner hade.

Med anledning av vad som händer i dessa dagar när detta skrivs är jag angelägen att tala om, att inte på någon av dessa platser vi besökte, var det VM i fri idrott.

Midsommarfest.

Alltnog, tanken att bygga om Hällagården blev allt starkare och i socialnämnden var vi helt eniga om att till kommunfullmäktige göra en framställning om att få bygga om densamma till servicehus.

Och nu vidtog många och långa diskussioner, som inte här skall beskrivas, men en sak var säker, det blåste hårt omkring socialnämnden, men där var vi eninga.

Slutresultatet blev i alla fall efter många turer att Hällagården skulle försäljas till kommunens fastighetsbolag AB Bollnäs Bostäder, och detta bolag skulle sköta om- och tillbyggnaden. Och det var ett bra förslag. Gunnar Nygren, som då var VD för AB Bollnäs Bostäder lät inte gräset gro under fötterna, utan satte igång direkt.

Men det var många turer innan byggnationen kom igång, det var många instanser som skulle tycka till, många referensgrupper, som alla hade åsikter. Men slutresultatet blev i alla fall, att ingen av dem som bodde där före omändringen skulle behöva flytta därifrån, men däremot vara beredda att byta rum.

Nu blev det 68 lägenheter fördelade på ettor och tvåor, ny matsal, nytt kök och mycket annat som inte funnits där förut.

Den 7 februari 1986 kunde de första hyresgästerna i den nya boendeformen benämnd Servicehus flytta in. Hoppas berörda parter i kommunen kommer ihåg att det inte var någon invigning då, men att det skulle passa med ett 10-års jubileum under 1996!

Sen dess har ytterliggare en tillbyggnad gjorts, nämligen 24 lägenheter för gruppboende. Denna boendeform är fördelad på tre våningar med åtta lägenheter i varje och 65 servicelägenheter, sammanlagt 89 lägenheter.

Den eller de som i slutet på femtiotalet tyckte att det skulle räcka med 25–30 rum om 12 kvm var långt ifrån verkligheten, och inte särskilt framsynta.

Till allt detta skall läggas att hemtjänsten idag är av en helt annan dimension än för 40 år sedan och framför allt bättre både för vårdtagare och personal.

Idag bor ca 95 pensionärer på Hällagården. Personalen är ca 80 anställda inklusive ekonomipersonal.

Till slut, vad kostar det att bo:

1 rok 46 kvm 3 268:-/mån.

2 rok 57 kvm 3 740:-/mån.

I gruppboendet kostar lägenheten 3 761:- per månad. Därtill kommer hemhjälp 350–500:- per månad. Mat ca 1000:-. I gruppboendet garanteras den boende 1 700:- per månad för eget behov.

Hemhjälpskostnaden tillkommer också för den som bor i servicehuset.

Ja, detta är i stora drag vad som hänt vid Hällagården efter invigningen den 21 nov 1959.

Och allra sist, Du som läser detta, men sällan eller aldrig besöker Hällagården, gör det till en vana att gå dit och hälsa på! Om Du inte själv har några anhöriga där så hälsa på ändå. det finns tyvärr många där som sällan eller aldrig får ett besök. Ät en bit mat där, den blir Du inte besviken på, och säkert hittar Du någon vid matbordet som Du kan prata med. Du kommer säkert att efter några besök känna Dej mera tillfreds med Dej själv.

PS. Föreståndarinnan Anna-Greta Olsson kom från Innegården i Bofara. Syster Sigrid var bördig från Ångermanland. Nuvarande föreståndarinna är Inga Britt Jonsson.

Erik Skoglund

Prästerskapet i Hanebo från början av 1900-talet

Kyrkoherdar:

Ernst Pontén	1929–1965
Lars-Olov Almgren	1965–1991
Nils-Olov Sindmark	1991–1994
Bo Berg	1994–

Komministrar:

Hjalmar Bladin	1897–1939
Arnold Löfgren	1936–1937
Karl-Gunnar Ekholm	4/6–1/12 1937
Einar Öberg	1938
Karl Andersson	1939
Birger Andersson	1940–1945
Eric Bergman	1945–1960
Erik Wedin	1962–1965

Vårfest – Söndagsskolan i Västansjö
omkring 1940

Lärare:
Frida och Clara Pettersson.
Hjälpfröknar:
Anna Åsberg och Irma Hansson.

Stående från vänster översta raden:
Erland Näslund, Åke Östlund, Bo Hallström, Gösta Persson, Nisse Eriksson, Fredrik Persson, Torsten Lindblom, Sven Hansson, Manne Sundin och Elis Sköld.

Andra raden från vänster:
Pelle Lindblom, Karl-Gerhard Jonsson, Sören Johansson-Alftner, Sven-Åke Jonsson, Sten och Bruno Persson, Bertil Vest, Gunnar Hallström, Clara Pettersson med Gudrun Olsson i knäet, Gun Vest, Berne Runvald, Irma Hansson, Anna Åsberg, Torsten Eriksson, Tord Vest, Erik Fransk, Evald Pettersson, Ulla och Ingrid Söderström, Rut Åsberg, Birgit Gustafsson, Märta Hallström, Harriet Lindblom, Vajlit Horn, Viran Pettersson, Gunvor Forsberg, Svea Söderström, Vera Runvald, Iris Östlund, Sonja Lindblom, Marta Olsson, Gun Persson, Runa Hallström, Ulla Vall, Gerd och Margit Persson och Claes Horn.

Nedre raden från vänster:
Ingun Olsson, Ingrid Vest, Signhild Svensk, Ingbritt Persson, Lennart Persson, Irma Elfström, Doris Olsson, Märta Fransk, Marianne Jonsson, Karin Pettersson, Gärd Pettersson,Märta Strömberg och Frida Pettersson med Monika Lindblom i knäet.

Irma Westling

Vinterbild

15 maj detta år fick vi ordentligt med snö i Kilaforstrakten. Upp till två dm på sina ställen. Plogbilarna var tvungna att rycka ut igen.

Minnesbilder från bere

Material till denna artikel är hämtad ur en minnesskrift, utgiven av Hälsinge Regementes kamratförening år 1945. Vi på redaktionen tackar Bengt Larsson, Bofara, som välvilligt delgivit oss dessa minnesanteckningar.

Redaktionen har valt att direkt ur boken beskriva rekryteringen i Tornedalen och det bistra läge mot finska gränsen, där många Hanebobor var placerade.

Från Värmland i söder till Lappland i norr, längs våra långa gränsfjäll var en annan tillflyktsort som år 1941 organiserades av kompanierna från I14 och där inkallade söner från vår socken vakat över landets trygghet i snö och bister kyla.

Tornedalen, mot finska gränsen

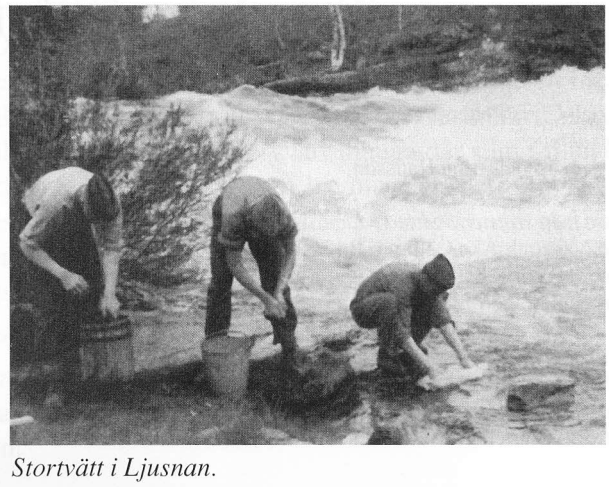
Dygn efter dygn pågick stridslarmet i Tornedalen. Kulsprutekärvarna svepte fram även på den svenska sidan.

Gripande scener utspelades i de brinnande byarna och ibland rasade kampen endast några fåtal meter från hälsingeförbanden.

Så kom den efterlängtade fredsdagen, våren 1945. Den dag som Sven-Olle, då gossen från Bofara, nu efter femtio år, såväl kommer ihåg.

Det var en solig dag. Min mor fick genom radion höra fredsbudet. Hon bad mig att skyndsamt förmedla nyheten till min far som var ute på åkern, för att på bondens språk, bre omkring de dynghopar, som nu tinat av vårsolens begynnande värme.

Jag kommer så väl ihåg. Bilden finns ännu kvar inom mig, – då min far, efter att ha fått den glada nyheten, skyndsamt med den femarmade grepen, drog av dyngan från sina skor.

Stortvätt i Ljusnan.

Vi vandrade sedan hand i hand hemåt över åkerfälten som i detta fredens år 1945 skulle ge skörd till hösten – hem för att få det glada budskapet bekräftat.

Tyskland kapitulerade utan villkor klockan 2.41 på morgonen den 7 maj. Medan bomberna från kanonerna i Europa upphörde att falla klockan 12 på natten till den 9 maj 1945.

Detta finns dokumenterat i boken. – Det tredje rikets uppgång och fall.

Första julbåten anlöper svensk hamn

Dom flesta minns väl att varje barn fick inhandla varsin banan samt att varje hushåll fick tilldelat som mått – en kaffekopp med risgryn till julgröten. En händelse väl att minnas.

dskapsåren 1939–1945

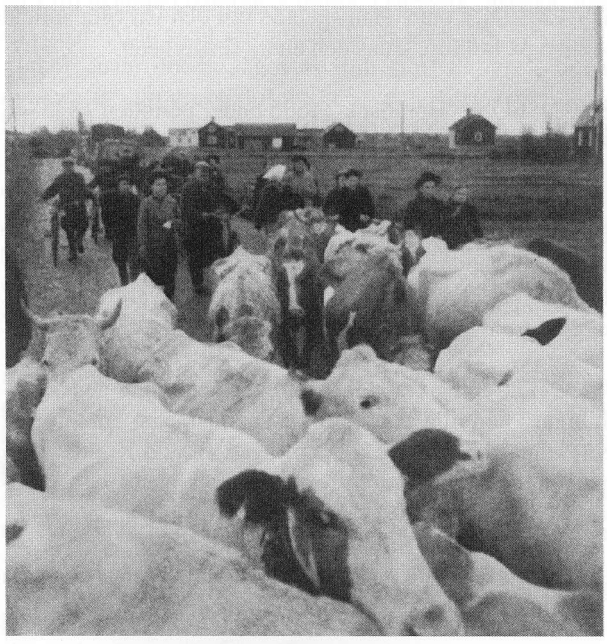

Men aptiten var det sällan något fel på, även om smöret kanske var fruset och potatisen kall.

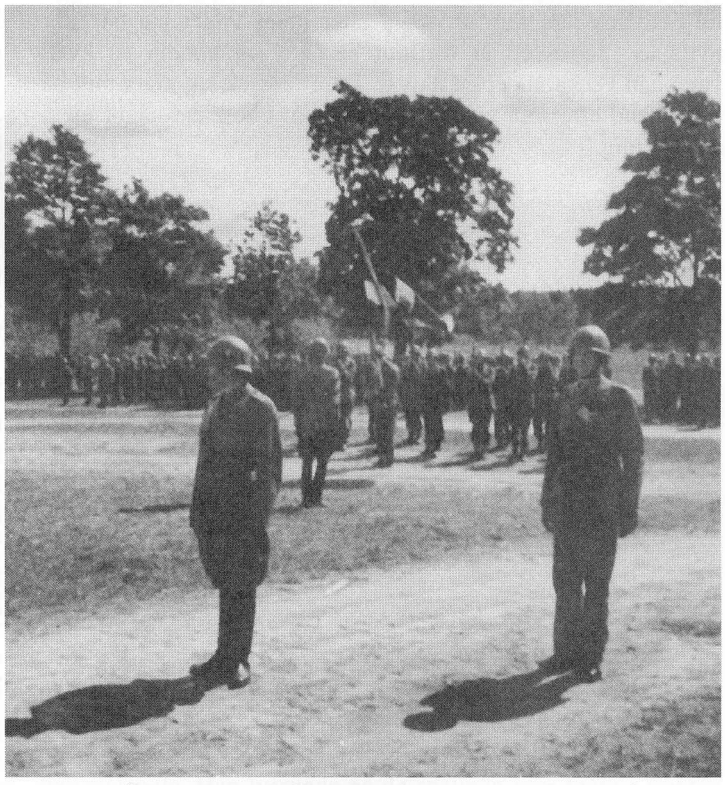
Kända melodier hämtad ur skivtiteln: Någonstans i Sverige

Lili Marleen
Min soldat
När haven åter blir fria
Det har kommit en båt med bananer
Alle man på post
Vi ska tömma vår spargris
Försvarslånevalsen
Tänk när ljusen tändas igen
Brev till fältpostnummer
Det ska vara en fänrik i år
Hälsa till pojkarna därute
Klocka ring fred
Soldatens jul
Julens klockor ringa
Jag drömmer om en jul hemma

Titlar hämtade ur Sven-Olles skivarkiv

Finska evakuerade och flyktingar strömma över gränsen

Regementschefen avtackar den sista beredskapsbataljonen i juni 1945.

Text: Sven-Olle

Spelmän i Hanebo

Spelmannen – finns det någon "befattningshavare" från det svenska bondesamhällets tid, som omgivits av så många sägner och som romantiserats i sådan utsträckning av eftervärlden?

Hans överdådiga spelskicklighet, som naturligtvis endast kunde förklaras med hans kontakt med de "undre makterna" utgjorde onekligen ett tacksamt samtalsämne, och så var historierna igång.

Med dessa ord inleder Gunnar Ternhag sin bok: SPELMÄN SPELMÄN, ett antal uppsatser om vårt lands mera kända spelmansprofiler.

När jag nu har fått uppgiften att i Hanebo-Jul skriva om spelmän i Hanebo, finner jag ovanstående inledning representativ även för de spelmän jag kommer att beskriva.

Hugo Ljungström i Bollnäs, den folkmusikaliske allvetaren, har välvilligt hjälpt mig att ta fram spelmännens namn samt en del andra uppgifter om dem.

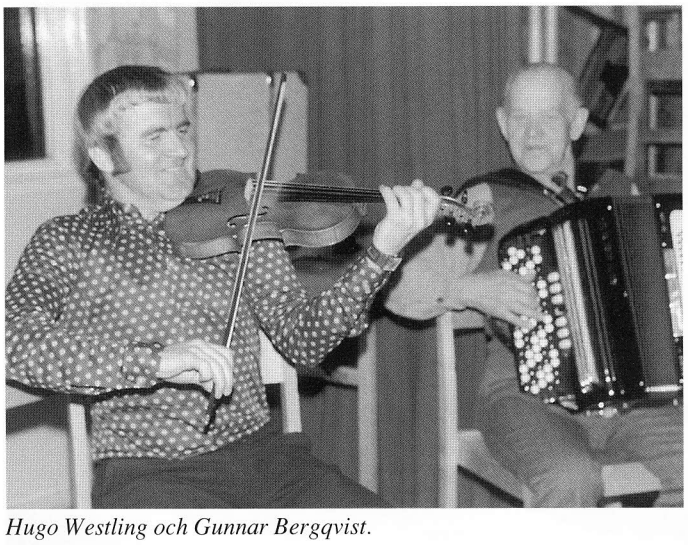
När man ser det imponerande antal namn på spelmän som funnits och som finns i Hanebo slås man av häpnad.

Såvitt jag vet har det inte tidigare förekommit någon inventering i Hanebo Jul beträffande spelmän från Hanebobygden.

Därför känns det angeläget och spännande att få medverka till en skildring av de spelmän som har funnits och finns i Hanebo även om alla inte har kommit med.

Den första spelmannen måste bli en som haft en stor betydelse för mig nämligen:
OSKAR ANDERSSON i Kvarnböle. Han var skogvaktare och spelade fiol. Bland annat undervisade han Annie Jonsson från Kvarnböle i fiolspelets ädla konst och senare även mig.

Jag besökte Oskar Andersson en kväll i veckan under ett års tid och fick lära mig att spela efter noter vilket jag har stor nytta av. Sedan ett år förflutit besökte jag honom en kväll varannan vecka under ett halvår. Därefter fick jag klara mig på egen hand eftersom han, som han sade, inte hade något mera att lära mig.

Hugo Westling och Gunnar Bergqvist.

Nästa spelman som i alfabetisk ordning kommer på tur är:
GUNNAR BERGQVIST, född den 26/11 1898. Instrumentet som han trakterade var dragspel, men eftersom han företrädesvis spelade folkmusik (s k fiollåtar) på sitt instrument är det svårt att gå förbi honom i denna presentation.

Han bodde i Norrbyn tillsammans med sin hustru Hildur och ingick i den berömda spelmansgruppen bröderna Bergqvist; Oscar, Edvin och Gunnar. Oscar bodde i Järvsö och Edvin i Lottefors. Båda spelade fiol.

Gunnar Bergqvist var under många år en trogen spelman till folkdanslag av vilka Bollnäs Fdl betjänades av hans gedigna kunnande. Han avled 1978.

ERNST BRODIN, Knisselbo, född 1908 och avled i december 1978. Han spelade fiol på ett känslofullt sätt och verkade kunna koppla bort omvärlden när han spelade.

ANDERS ERIKSSON eller "Anners Ersen i Hemmyre", född 17/1 1869 och död 22/2 1942. Hemmet ligger i Sörfly nära Acktjära by.

"Anners Ersen" som spelade fiol men även kornett i en mässingssextett i Acktjära, var morfar till Bollnäs första folkvalda Lucia: Nelly Wååg/Östlund, omtalad riksspelman och under en tid medlem i Zornmärkesjuryn. Hon och maken Folke har under hela sin spelmanstid varit ett välkänt spelmanspar.

NILS ERIKSSON, född 1857 och död 1944.
Han kallades kort och gott för "Rask" eller "Rask på Eh" och spelade fiol tillsammans med Lars Trygg, Gustaf Larsson och även med pastor Bladin.

JAKOB HEMLIN, Lotan. Han spelade fiol och var ofta anlitad som spelman på bröllop, kalas och andra festligheter.

JONAS JONSSON, "Homback", född under perioden 1835–45 och död någon gång under 1880-talet. Han spelade nyckelharpa.

ANNIE JONSSON, Kvarnböle. Hon spelar fiol och tillhör stommen i Bollnäsbygdens Spelmanslag. Hennes spelkunnande är ett resultat som elev hos Oskar Andersson i Kvarnböle vilket tidigare nämnts.

EVA KRANTZ, uppväxt i Hanebo tillhör den yngre generationen och ingår i den lilla skaran yngre spelmän som kommer att nämnas i denna redogörelse. Fadern heter Erland Krantz. Han är en person med ett stort intresse för folkmusik och hembygdsrörelse.

KNARST-ERSKE, född omkring 1860. Han ansågs som en duktig fiolspelman. Det är inte känt när han dog.

JON LARSSON, Acktjära, född omkring 1860 och död 1948. Han var byskomakare och spelade fiol varvid han höll fiolen mot bröstets vänstra sida. Han kallades bland Acktjäraborna för "Jon-Kals Jon Larsen". Hans spelkamrat var Daniels-Jakob vilken jag återkommer till med en utförligare beskrivning längre fram.

GUSTAF LARSSON, född på 1860-talet och död troligen 1935. Han spelade fiol och kallades allmänt för "Hästve eller Hässve-Gustaf". Personligen har jag hört namnet uttalas som Hässve-Gustaf.

OLOF NORD, Västansjö. Han deltog i Hälsingestämman i Bollnäs 1909 och var möjligen vänsterspelare. Troligtvis var han farfar till *Johan* och *Edvin Nord* vilka också skall nämnas eftersom de var spelmän.

Härefter kommer en spelman från Tönsen vilken jag inte känner till hela namnet på utan enbart O NORELL. Han omnämns tillsammans med Rönnlund och C Roos i H Lj:s anteckningar.

THEODOR NORÉN, Kilafors, född 1916 och död omkring 1980. Han spelade utmärkt fiol.

KRISTINA NORDGREN. Hon deltog även hon i Hälsingestämman i Bollnäs 1909. Inga ytterligare uppgifter finns om henne.

PER OLSSON, Granbo, son till Anna-Lisa och Harald Olsson. Per var redan i unga år en mycket duktig näverlursblåsare. Han spelade även trumpet och kanske kan man se ett samband trumpet/näverlur. Per tillhör den yngre skaran som ägnar sig åt folkmusik och jag hoppas att han fortfarande är aktiv som lurblåsare.

JAKOB OLSSON, Acktjära. Om honom finns det mycket att berätta eftersom jag kände honom synnerligen väl. Hans torpställe låg något hundratal meter från mitt föräldrahem. Numera är det en knappt skönjbar plats där Jakobs hem var beläget.

Danils-Jakob, ty så kallades han och om det skall vara riktigt så skall man uttala bokstaven a i namnet Danils som man uttalar i till exempel damma, kamma, Damnark, danska, dansa och så vidare. Man skall således uttala ett brett a.

Jakob hade under några år min fiol till låns. Fiolen, som numera är min reservfiol är ett arvegods från min fars morfar Nils Westling. Det är ingen Stradivarius utan en anspråkslös fiol men värdefull för mig och jag har den alltid med i reserv då jag spelar.

Jag minns från min barndom när jag besökte Jon-Kals en del söndagar och fick lyssna till Jakob och Jon Larsen när de spelade tillsammans. Båda höll fiolerna mot bröstet och hade vikt undan kavajslaget på vänster sida där fiolerna hölls.

De spelade låtar som jag senare kom att minnas och känna igen som slängpolskor, valser och gånglåtar. När jag hörde dem var jag för liten och okunnig om vad de båda spelade. Det är längre fram i mitt spelmansliv som jag förstått vad jag fått uppleva.

Jag minns också att båda spelade melodistämman och verkade mycket allvarliga, som om de befann sig i trans eller i en annan värld.

Det finns emellertid nu i efterhand skäl till att tro att dessa båda spelmän inte åtnjöt någon större aktning och respekt för sitt spelande av de vuxna i byn, utan jag tror rent av att Jakob och Jon Larsen betraktades med nära nog ringaktning. I varje fall tillhörde de båda kategorin "lågmälda" spelmän och spelade, det gjorde dom.

JISSES!

Det finns mycket att förtälja om Danils-Jakob och Jon Larsen som spelmän men det kanske kan anstå till ett annat tillfälle.

Jakob Olsson, Danils-Jakob.

(Egentligen borde de hedras med en berättelse som enbart handlar om dem).

Min bror Ewert har i Hanebo Jul 1993 skrivit en jakthistoria: "Att blystra järpe", där Jakob är en av huvudrollsinnehavarna och där Ewert belyser en annan sida av Jakob; jägaren och skogsmänniskan.

Det foto som finns av Jakob på sidan 10 i Hanebo Jul 1993 har jag tagit med en enkel lådkamera för många år sedan och jag dristar mej till att påstå att det kanske rent av är det enda fotot på honom, men en viss osäkerhet råder dock därvidlag.

I denna jakthistoria har broder Ewert på ett både enkelt, vackert och romantiskt sätt skildrat Jakobs tillblivelse men även i övrigt åstadkommit en värdefull så kallad social anamnes om honom.

Ibland när vårkvällarna visade sig från sin bästa sida kunde jag, mina föräldrar och syskon höra spröda fioltoner blandade med de många vårfåglarnas toner. Då visste vi att Jakob var i antågande och mycket riktigt, där skogen tog slut kunde vi se honom komma vandrande och spelande. Det var i sig en sällsam upplevelse.

Han brukade stanna till hos oss för en kopp kaffe och en pratstund.

Sådana tillfällen skulle jag ge hur mycket som helst för att få uppleva igen.

Danils-Jakob var född på 1870-talet och avled 1949.

En spelman värd att minnas.

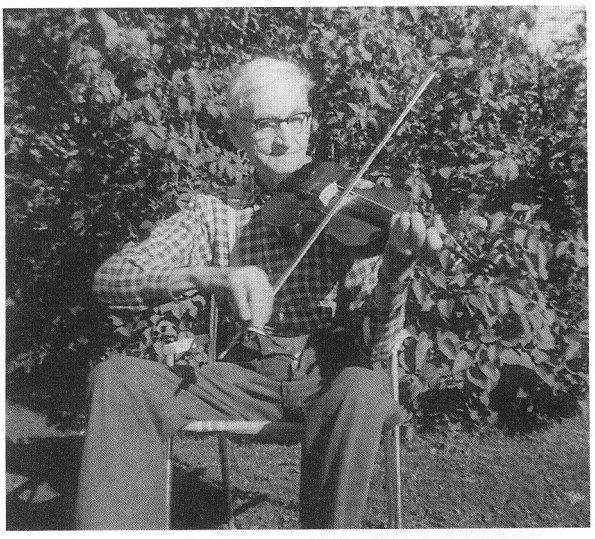
NILS OLSSON vilken enligt uppgift skall ha varit en medelmåttig spelman. Inga övriga uppgifter finns om honom.

ERIK OLSSON, "Erik Ors". Denna spelman förekommer i H Lj:s spelmansnoteringar tillsammans med Rönnlund vilken omnämnts tidigare. Inga övriga uppgifter finns om honom.

OLOV OLSSON, Bolls-Olle i Knisselbo. Om denne fiolspelman finns det däremot uppgifter i riklig mängd. Han föddes i Alfta den 18/9 1884. Till Knisselbo kom han som 23-åring. Dessförinnan hade han bott i Brunnmyra och i Hisberg, Bollnäs under en tid av sammanlagt 17 år.

När han var i 13–14 års ålder fick han en fiol och på den lärde han sig spela. Han lyssnade på de spelmän som fanns i trakten och lärde sig således att spela på egen hand.

Det var två spelmän som han kom att spela tillsammans med.

Olle Olsson, Bolls-Olle.

Den ena var Anders Brickman från Brunnmyra och den andre var Oskar Rubäck från Finnfara.

Bolls-Olle fick med tiden lära sig många låtar efter Geting-Lasse från Söräng vilken bland annat hade lärt Jon Erik Öst en del låtar.

Bolls-Olle hade ett ålderdomligt spelsätt. Han höll fiolen en bit nedanför axeln mot överarmen, men spelade även med fiolen under hakan.

Stråken höll han mellan tummen och pekfingret en bit ovan froschen och tog alltid tonerna som motsvarade lös sträng med fjärde fingret men lät den lösa strängen ljuda med.

En del förskjutningar i rytmhänseende förekom, påminnande om till exempel Orsaspelet.

Jag har spelat in ett 20-tal låtar som Olle spelat och sedan Märta Ramsten vid Svenskt Visarkiv hade fått kännedom om Olle så fick jag följa med henne som vägvisare. Hon spelade också in hans låtar samt ansåg honom synnerligen värdefull för eftervärlden.

Bolls-Olle avled den 8 april 1981, i en ålder av 97 år.

IVAR PERSSON, Nygårds-Ivar i Västansjö spelade fiol. Han var född 1906 och avled 1966. Han spelade ofta till dans och spelmanskamraten var för det mesta Valo Åström, en mycket duktig fiolspelare.

PÄR PÄRSSON är ytterligare en fiolspelman som jag inte har några uppgifter om utöver namnet.

LARS TRYGG, född någon gång på 1860-talet. Han spelade tillsammans med Gustaf Larsson (Hässve-Gustaf).

RICHARD STRÖMBERG, Idrottsvägen 1B, Kilafors. Han föddes den 10 maj 1909 och jag känner honom mycket väl. Det här är fråga om en verklig hedersman av den gamla stammen. Som spelman är han pålitlig och säker och det vilar ett stort mått av musikalisk trygghet omkring honom. Förutom fiol så spelar han även enradigt durspel med bravur.
Sonen Ove har ärvt faderns spelmansådra och spelar durspel, gitarr och troligtvis även fiol. Jag anser honom väl värd att nämnas i dessa spelmanssammanhang.

HELGE WALL, Knisselbo. Troligen född 1918. Han drabbades av sjukdom och kunde på grund därav inte fortsätta sitt spelande.

KRISTINA WALL, tillhör även hon den yngre, men erfarna generationen spelmän av vilka jag nämnt några tidigare. Hon har två systrar Margareta och Lillemor som också spelar eller har spelat fiol. Kristina är den av systrarna som jag känner mest och jag anser att hon är en fullfjädrad spelman med ett frejdigt och schwungfullt spelsätt.

Den ovan nämnde Helge Wall var farbror till systrarna Wall.

ANN-MARIE WEST, Västansjö, född den 25/8 1953, får utgöra den sista av dessa yngre spelmän. Hon spelar fiol och jag är tveksam om hennes efternamn fortfarande är West.

WEDIN i Jansbo spelade fiol och var en duktig spelman. På den tiden dansade man på någon loge i skogsbyarna och spelade gjorde ibland Vingel-Anders från Sjösveden samt Wedin. När Wedin fått sig lite i överkant innanför västen brukade han somna och på ett bröllop i Jansbo somnade han och föll i golvet. Bobacks-Pelle som var en filur, makade honom under en bänk och så var man plötsligt utan spelman, till framför allt kvinnornas besvikelse.

NILS WESTLING, Acktjära, född 5/12 1839 och död 1921. Han begravdes samma dag som han skulle ha fyllt 82 år.

Denna person var min fars morfar. Hans fiol är i min ägo vilket jag nämnt i samband med uppgifterna rörande Danils-Jakob.

Nils Westling spelade fiol. En olycklig händelse som skedde under en spelning till dans på en loge medförde att han upphörde med sitt dansspelande. En ung kvinna dansade omkull och skadade sig så illa att hon avled på dansgolvet. Han tog illa vid sig av olyckshändelsen på dansgolvet och blev "omvänd". Under återstoden av sitt liv var han varmt religiös.

För övrigt var han byskräddare och byskollärare och beskrivs som en fridsam person.

PER ÅSTRÖM, Kilafors, spelman och fiolbyggare. En av hans fioler med björkbotten köpte jag för många år sedan och den finns ännu, om än något skamfilad.

I samband med att Per Åström nämns så kan jag inte undgå att nämna sonen VALO ÅSTRÖM. Under sin mest aktiva "spelmansperiod" får han utan tvekan anses som en driven spelman, flitigt i farten på bröllop, kalas och andra festligheter, ofta tillsammans med dragspelaren Erik Andersson och vad jag minns skedde deras hektiska spelmansperiod under slutet av 1930-talet samt under 40- och 50-talet.

Som synes utgörs huvuddelen av de nämnda spelmännen av fiolhanterare med undantag för några få dragspelare. Jag är medveten om att det i Hanebo finns många duktiga, ja rent av skickliga dragspelare av vilka jag haft äran att spela tillsammans med– åtminstone en del av dem.

Kanske kan dragspelarna i Hanebo bli föremål för en inventering och presentation i Hanebo Jul längre fram. Det är dom värda.

Jag har avsiktligt avstått från att skriva om mig själv eftersom jag har varit föremål för en alldeles egen intervju i Hanebo Jul 1983, sid 7–8. Med glädje vill jag dock sälla mig till den nu presenterade skaran av spelmän från Hanebo.

Hugo Westling

Källmaterial:
Förteckning avseende spelmännens namn av Hugo Ljungström, Bollnäs.
Samtal med Gerd Moberg, Hällbo. (Ang fadern Nygårds-Ivar).
Samtal med Sigvard Westling, Kilafors. (Ang Nils Westling).
En del uppgifter hämtade ur äldre årgångar av Hanebo Jul.
Egna undersökningar sedan tidigare år.

Utsikt från kyrktornet
– Förr och nu –

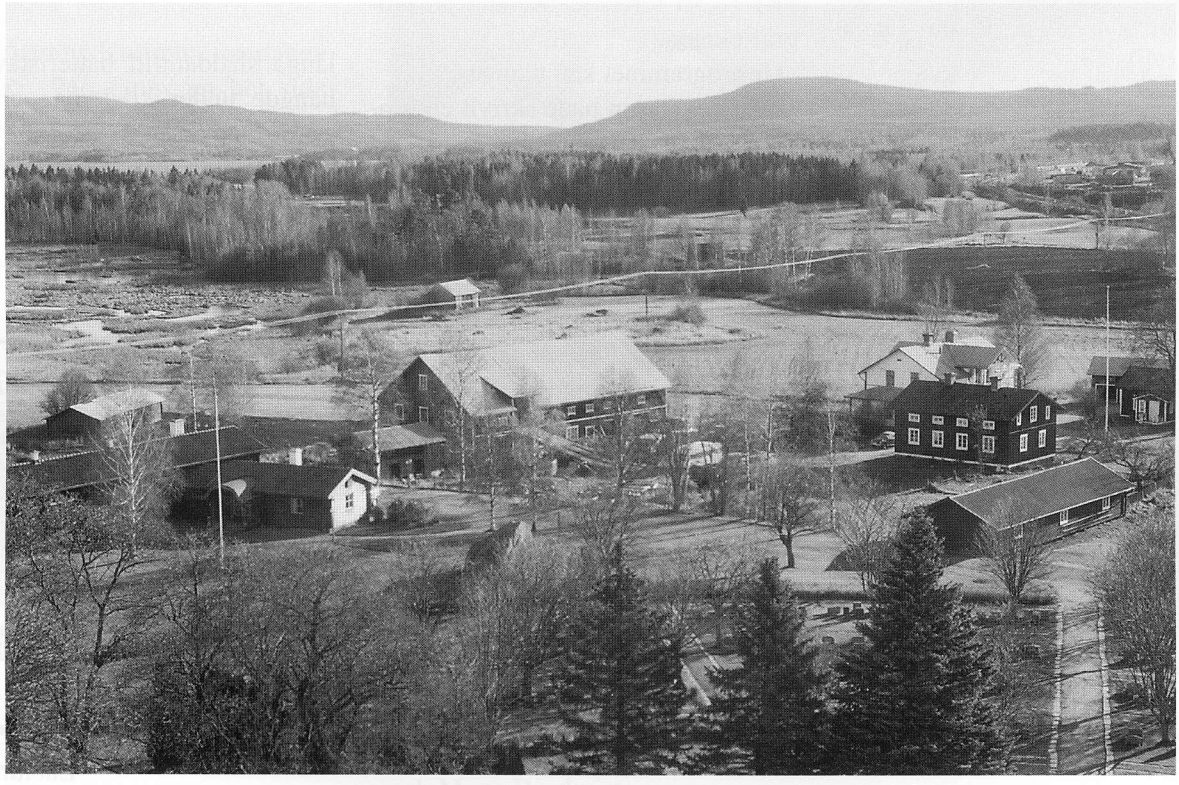
De här båda bilderna är tagna från tornet i Hanebo kyrka. Den övre bilden är snart hundra år (fotografen tyvärr okänd).

Den undre togs 1993. Fotografen fick då hjälp av kyrkvaktmästaren Joel Svedberg och "radions" Gunnar Flink, annars har den imponerande höjden varit oprövad.

Endast ladan långt därute och den i förgrunden välkända stenen finns idag kvar. De gamla gårdarna till vänster tillhörde familjen Sund och ladorna till höger ägdes av Agermans, numera är ägorna familjen Engmans.

Märkligt nog har allt vatten försvunnit ur sikte, men långt i fjärran syns fortfarande kvar på sina platser Digerberget, Knupen, Rönningsberget och Kölberg.

Text och foto: Siwert Månsson

Kilafo
åren 1

1945 års Luciakandidater:
Elvy Tjernell, Rut Hansson lucia, Birgit Forsman, Ann Margret Lindblom och Sylvia Eriksson.

1946 års Luciakandidat
Anny Johansson, Vanja Hanss och Hilda Tjernell.

Det är i år 50 år sedan första Lucian valdes i Kilafors, alltså ett halv sekel har gått sedan dess, därför är det speciellt roligt för oss i redaktionen att plocka fram detta just i år.
1945 blev Rut Hansson vald till Lucia, det var alltså första Luciafirandet i Kilafors.

1946 Maj Britt Olsson
1947 Anna Åsberg
1948 Ann-Mari Berglund
1949 Ulla Söderström

Sedan gjordes ett uppehåll på några år, troligen till 1955.

Om 1946 års Luciafirande berättar Maj Britt Persson, född Olsson i Västansjö:

Anordnare var Hantverksföreningen i Kilafors med Teodor Borgström (luciapappa) och hans medhjälpare.

Röda Korset anordnade soarè på skolan i Kilafors, sedan for Lucia med tärnor till kommunhemet i Norrfly, där de gamla bjöds på kaffe och sång förstås.

Kl 18.00 gick Luciatåget genom samhället med högtalarbil.

Brandmän gick före bilen med brinnande facklor och skramlande sparbössor.

Kl 18.30 fortsatte firandet på biograflokalen.

Ur programmet kan nämnas:

Ivar Bengtsson hade skrivit en prolog till detta års Lucia.

För musiken svarade hrr Lindblom och Hansson. Erik Jonsson, kallades för "den sjungande jordbrukaren" och hans sångarkollega slaktaren Sigvard Jansson svarade tillsammans med Kilafors sångarbröder för en fin underhållning.

Prosten Ernst Pontén höll högtidstalet och även en Luciatablå fanns med i programmet.

Luciasmycket var ett silverkors med inlagda turkoser.

Frisör Elf Bergman ondulerade håret på flickorna. Vita pälsar fick vi låna av Lottakåren.

Ljuskrona med batteri var ett "bestyr" minns Maj Britt, det gick långa sladdar till batteristavar, vilka hängde under kläderna och det var svårt med kontakten. Inomhus bars levande ljus i kronan, vilket vållade mindre besvär.

LUCIA
OCH GOTT KAFFEBORD
HÖR IHOP
Tårtor, bakelser, kaffebröd och
matbröd i god sortering hos
ROLAND ERIK
Tel. 28. –

Luciatårtan kunde köpa

rs Lucia
945–1950

:
, Birgit Berglund, Maj Britt Olsson lucia

1947 års Lucia med tärnor:
Inger Wirén, Kajsa Lena Frisk, Anna Åsberg lucia, Anna Jonsson och Lisa Britt Embretsèn.

I Söderhamns-Kuriren torsdagen den 5 dec 1946 fanns en hel sida från Kilafors, dels artikeln om årets Lucia och annonser från ortens affärer.

SSONS BAGERI
Kilafors.

hos Erikssons bageri.

1948 års Lucia med tärnor:
Viran Olsson, Ulla Sahlin, Ann-Mari Berglund lucia, Ingrid Skoglund och Mona Bjurkvist.

1949 års Luciakandidater:
Margit Persson, Sonja Hansson, Viran Pettersson, Ulla Söderström, lucia och Rut Åsberg.

Prolog till Kilafors Lucia 1946

Käraste vänner! Jag ber att först mig för Er presentera!
Rollen jag fått här i kväll, den ligger nog utanför stycket.
Namnet Ni kanske har hört? "Prologen", så heter figuren.
Förstahandsrätten jag har att komma in tidigt på scenen.
Aldrig jag dock har en chans att nånsin en huvudroll spela.
Undantag finnes förstås, men då skall Tegnér mig ha skrivit
till någon stor promotion och klätt mig i stilrena kläder.
Detta är tillräckligt sagt – min enkla person presenterad.
Spelet kan börja, och nu – låt tankarna mina bli Edra.

Nu är den kommen den tid, då solen gör snålaste bågen.
Mörkret nu lägrar vår jord och ävensom mänskornas sinnen.
Svårt skall det vara, att stå som Gud och se ned hit på jorden!
Se, huru vanmäktigt dumt hans människor styra och ställa.
Se, hur det ryker och pyr ännu efter djävulens eldfest!
Känna en stickande lukt av ondskans svavelraketer,
vilka nyss svepte förbi helt nära kring himmelens portar!
Fyrverkeriet är slut, men var det väl månne det sista?
Mänskan i ångst håller andan, skärmar för glöden mot ondskans,
misstänksamhetens och hatets vindar, som virvlar i askan.

Örlig och krig har och förr så gruvliga härjat på jorden,
men den består dock trots allt, så låtom oss ej tappa modet!
Vårar skall följa på vintrar, solvarv skall läggas till solvarv.
Gräset skall spira på grav. Så länge som människoanden
ännu kan längta det sköna, hoppas och tro på det goda,
ännu i ögat en tår kan glänsa och glittra i glädje
inför allt vackert, som Gud oss skapat och slösande skänker,
finns ännu hopp, och i kväll skall godheten hjärtana fylla.
Skönhet och ungdom skall strax här stråla oss mot från estraden!
Ljusets förtrollande fe, Lucia, skall här uppenbaras.
Rummet skall fyllas av ljus ifrån hennes panna den rena.
Mörkolands barn och all ondska flyktar till djupaste vrårna.

Liksom legendens Lucia som mänskor till hjälp uti nöden,
vill och också dagens Lucia räcka sin hand åt de arma.
Ensam blir dock hennes hjälp i lidandets hav blott en droppe.
Hjälp henne hjälpa i dag, och kläm ej så girigt om pungen!
Låt denna strålande syn ditt bommade hjärta beveka!
Lika välkommen var slant! Båd' sedeln som skänks av den rike,
änkans så fattiga skärv. Här allt till välsignelse bliver.
Tag med dig hem detta ord: "Ej endast med pengar byggs världen.
Skänk åt båd' ovän och vän din kärlek ur varmaste hjärtat!
Mät ej din kärlek så snålt utan lägg litet råge på måttet.

Hell dig, vår egen Lucia, skönsta bland skönaste jungfrur!
Må denna dag för Dig bli en källa till glädje och kärlek,
som Du kan ösa ut ur beständigt i kommande dagar!
Hell Dig, Lucia!

Ivar Bengtsson

Bagaren i Hallen och hans dagböcker

Min far, Hugo Lindblom, var bagare i Hallen i nära fyra decennier. I maj blir det 25 år sedan han gick ur tiden. Han efterlämnade några dagböcker, i vilka han berättar om livet i den by, som han älskade och förblev trogen hela sitt liv. Hans två stora intressen, litteratur och hembygdens natur, genomsyrar dagböckerna. Följande korta anteckning från den 15/1 1941 vittnar om ett ovanligt litterärt intresse:

– Till Lilltjära på Karlfeldtafton. Kallt -29°. Gick hela vägen. Åter hemma halv ett på natten.

Några år senare är han mera utförlig när han berättar om en sammankomst i samma författares tecken. Det är den 2/5 1954:

– I söndags hade vi studieafton hos Jönsers (Johan Hedlunds). Vi samlades i stora rummet på nedre våningen mot Erik-Ers. Där var prosten Pontén, prostinnan, Pelles Lars och Edit, Backans Enar och Ruth, Backans Halvar och Irma, värdfolket, Anna och jag samt Jonas Lundgren från Acktjära. När alla var samlade och man skämtat och pratat av sig det värsta, äskade prosten tystnad och gav mig Turistföreningens årsskrift från 1926 och jag läste Erik Axel Karlfeldts artikel om Dalarna. Nu hade mörkret tätnat utanför och det föll ett lätt regn. Därinne spred brasan från öppna spisen en behaglig värme. Och så sjöng vi unisont några sånger understödda av Pelles Lars' mäktiga bas, som mullrade som åskan därnere vid dörren. Så läste jag några dikter av Karlfeldt och slutade med"Sub Luna". Klockan gick mot elva, men nu kom Klara med två rågade fat med ostkaka och vi var inte sena att hugga in och förse oss. Prosten och Lars var i högform och skrattsalvorna ekade. Tjugo minuter över elva bar det av hemåt i mörkret.

Hugo Linblom var en god amatörornitolog och på ett ställe berättar han, att han var med när Hanebo-Skogs naturskyddsförening bildades i april 1958. Följande avsnitt ur dagboken skildrar hur några entusiaster började bygga ett fågeltorn i Fräkensjön. Det är den 31/3 1962:

– Jag var färdig med arbetet i bageriet halv ett. Skrev sedan några brödnotor, rakade mig och tog på mig skidutrustningen. En kvart i två, sedan jag förgäves väntat på Göte Bjurkvist, tog jag skidorna och startade mot Fräkensjön. Jag hittade ett spår trots snöyran och följde det på sydsidan av Myrberg, sneddade sedan genom "Ringduvans dal" och åkte ner på sjön. Där fick jag syn på Erik Björklund, som kom pulsande i snön från holmen, där vi planerat vårt bygge, för att fälla de granar som Lars Eriksson skänkt oss. Johan Hedlund hade kört ett lass bräder från Kolmästars. (Bräderna hade Erik Öhrn i Hamnäs skänk oss.) Johan var nu på väg efter ett andra lass och jag måste nu tala om, att Göte Bjurkvist inte kommit. Och eftersom Göte skulle ha en såg med sig var goda råd dyra. Johan skulle snart komma för att hämta granar. Vi såg på de gamla fina granarna i ravinen vid ladan och väntade på Göte. Snön yrde och det började mörkna. Våren kunde förstöra isen vilken dag som helst, och fällningen måste göras idag. Jag steg åter på skidorna och stakade iväg mot Erik-Lars, Lasse var hemma från skogen på grund av ovädret och jag fick i all hast en såg och återvände. När jag kom fram till ladan stod Johan där med hästen i lä för snöyran, en bit därifrån stod Erik och Göte (som äntligen kommit, efter en färd över Benkil med stövlar och rottefellabindningar på skidorna!!!). Den första granen brakade omkull, kvistades och drogs ner på isen. Så tog vi nästa och Johan kunde starta med det första lasset i det nu igenyrda spåret. Så fällde vi två granar till (alla nio och en halv meter långa) och följde Johan och lasset till holmen, lastade av och drog en lättnadens suck. Vi tackade varandra för gott arbete och skildes. Göte och jag tog vägen över Benkil i mörkret och det gick bra fast snön låg hårt på. Men snart var vi hemma hos Anna och det goda kaffet.

Låt mig avsluta med ett avsnitt ur dagboken från den 27/8 1960, som vittnar om att bagaren från Hallen hade en viss begåvning när det gällde att livfullt skildra det upplevda och förmedla närhet och kärlek till naturen:

– Nu var eftermiddagssolen varm; jag tog tre smörgåsar, en flaska filmjölk, kikaren, pipa och tobak och Olssons-Sjögrens bok "Drottningens England" med mig ut. Jag satt där i en och en halv timme och såg det vackraste landskapet i världen, kände äppeldoften, hörde stararnas fina härmsång, såg humlorna i försenade rödklöverblommor och stenskvätteungarnas behändiga pyssel i hallonbuskarna. Och så läste jag emellanåt om proletärslumpojken från Manchester, som blev Englands cricket- och musikreferent framför andra; Neville Cardus. Så började det bli kyligt och det blev dags att gå in till kaffet.

Carl-Hugo Lindblom

Rast på vägen till Gällsjön, september 1951.
Från vänster: Gunnar Pontén, Hugo Lindblom samt artikelförfattaren.

Hälsinge Hambon 30 år

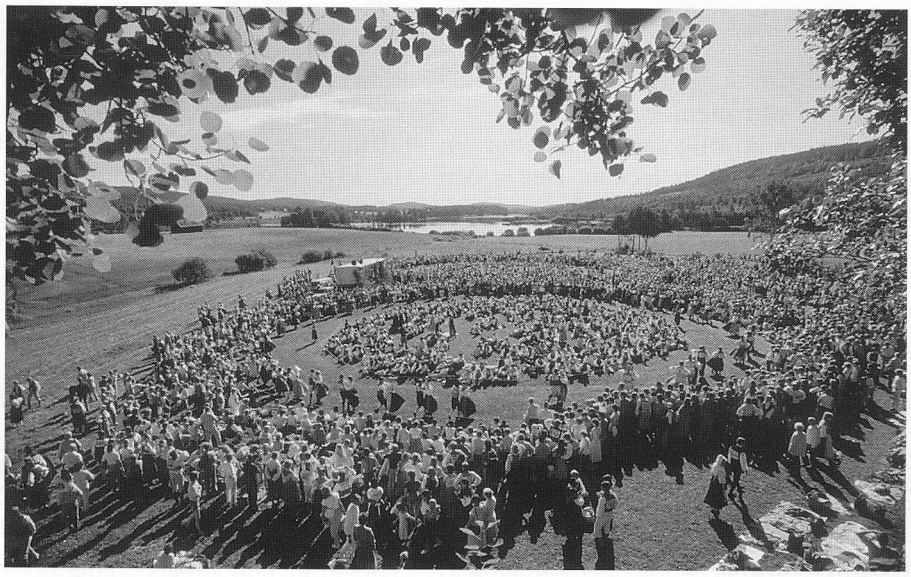

Foto: Hilding Mickelsson.

Det var 1965 som den arrangerades för första gången och har sedan dess kunnat genomföras under hela 30 år.

– Hur började det en gång?

1965 anordnades ett TV-program som hette ”Landskapsleken”.

Det var sju landskap som deltog. Hälsingland var ju känt som folkmusikens och hambodansens landskap så det bestämdes att där skulle ett VM i Hambo anordnas. Landskapsleken startade i Värmland, Finngården i Mariebergsskogen i Karlstad.

Hälsingland fick stafetten från Bohuslän och skulle sedan föra den vidare till Gotland från Hälsingland.

Varför just Hårga?

Jo, Hårga förknippar vi ju med Hårgalåten och Hårgaberget i Hanebo.

Hugo Westling citerar från programblad 1970 och 1987.

Folkfest – Glädje – Gemenskap

Högsommar i vacker Hälsingenatur. Ringlande buss- och bilkaravaner anländer, med folkdansare från när och fjärran. Första etappen i Hårga följes vidare av uppvisning på Långnäs och vid Arbrå Fornhem för att slutligen nå Järvsö och där utspelas som bekant *Finalen* på detta årliga stora evenemang som kunnat genomföras trots regn, blåst och kyla.

Källa: 25 år på lätta fötter.

Hårgalåten

Högt upp från berget fejlan ljuder,
och till dans den all bjuder.
Tonerna sväva genom natten
över dalar och höjder.
Dansen syns gå i vida ringar,
sven och ungmö runt sig svingar.
Lockande höres ”Hårgalåten”
till de osälla fröjder.

Vilt ses spelman stampa takten;
eldgnistor runt om stråken yr.
Ej kan brytas avgrundsmakten,
ingen med livet hädan flyr.
Trollbundna äro allesamman,
av den tända helvetes flamman.
Alla i virveln måste svänga,
Till dess morgonen gryr.

Varje allvar, varje möda
glömda utav alla är.
Deras blickar hetsigt glöda
av de syndiga begär.
Ty ”den lede” för dem muntert spelar,
inte frälsa kan de vilsna själar –.
Till de stupa må de dansa på –
och ännu vildare syns ”Hårgadansen gå.

Så förkunnas det i sång och sägen,
när till slut hin onde var ur sägen.
Liksom spöken än omkring de stimma
utan ro i nattens systa timma.
Så är Hårgabergets dystra saga,
som eder täljas kan ännu i dag.

(Ord av okänd förf.)

Texten införd i Hanebo Jul 1949.

Hårgalegenden

som den berättas av Hårgabonden Harald Olsson

Det är natten till en storböndag, en bönsöndag. De grå timrade husen ligger liksom hoptryckta för att få skydd av varandra i den lilla byn nedanför Hårgaberget.

I en av gårdarna har ungdomarna samlats till dans, och glädjen står högt i tak då en främling träder in. Det är en vandrande djäkne, iklädd en fotsid rock. Han ber att få låna fiolen, och spelar en polska som de aldrig förr hade hört under det att han säger: Här dansar den blå, här dansar den grå, men på Hårgaberget ska dansen stå.

Liksom förhäxade av hans oemotståndliga musik, följde de honom ut genom dörren och i en ringlande långdans upp mot bergets topp.

Men en av de dansande såg att mannen hade bockfot. Han drog sin kniv och högg in den ovanför dörren och stålets makt befriade honom från det djävulska greppet. Han höll i sin flickas arm men dörren slog igen och skilde armen från kroppen.

Men uppe på berget hade nu Hin Onde satt sig i toppen på en vresig tall och spelade och alla måste dansa, ingen slapp undan.

Då kyrkklockorna ringde samman till gudstjänst på söndagen fortsatte ännu dansen, men nu var det bara skallarna kvar. Dom hade dansat en ring i berghällen.

I sägnen och fantasins underbara värld kan du ännu förnimma dem dansa på de stora hällarna till Hårgalåtens trolska och vemodiga toner.

Westlings Spelmän
Nu har Hugo Westling varit med och spelat till Hälsinge-Hambon i 30 år. Och en Hambo utan honom är svår att tänka sig. Han spelar upp i tidig morgon tillsammans med Härje Sundberg, Tomas Westling och Britt-Marie Jonsson.

Foto: Håkan Larsson.

Sonja och Ingemar Andersson, Segersta, har dansat alla de 30 åren tillsammans.

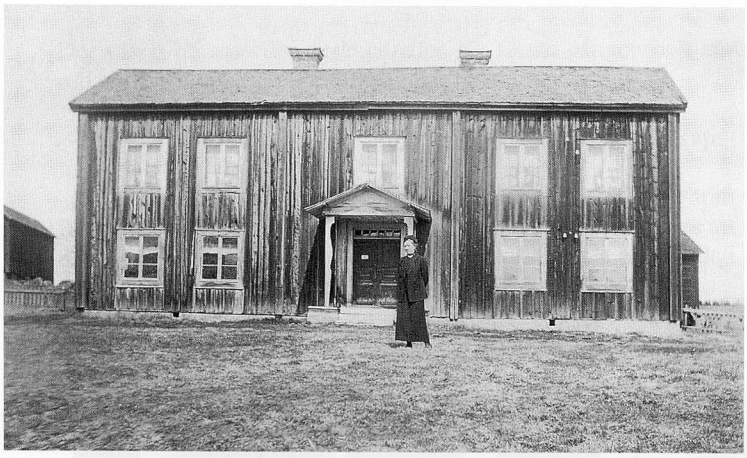
Red.

Epidemisjukstugan i Bofara

När en pojke i socknen i februari 1915 dör efter endast några timmars sjukdom och två av hans syskon också insjuknar, troligen i difteri, ses det av kommunalnämnden i Hanebo som så pass allvarligt, att en skriftlig anmälan härom avsändes till provinsialläkaren i Söderhamn.

Senare under året utbryter en difteriepidemi och i oktober 1915 uppmanar kommunalstämman nämnderna att ransonera sina sammanträden p g a smittorisken. Nödvändigheten av en sjukstuga i kommunen utreds och diskuteras. Behovet är stort, men man ställer sig tveksam till en byggnation. Dyrtider råder och kommunerna varnas för att ta lån. Att låta kommuninvånarna betala hela kostnaden via skattsedeln skulle också bli för kännbart, därför uppskjuter man frågan till dess gynnsammare ekonomiska förhållanden inträder.

Behovet av en sjukstuga kvarstår dock, och den 7 november 1915 beslutar man att inrätta extra epidemisjukstuga i Bofara. En sjuksköterska och kökshjälp anställes. Till huggning av ved mm för sjukstugans räkning anslås sex (6) kronor.

Epidemisjukstuga i Bortigården.

Mangårdsbyggnaden i Bortigårn i Bofara står vid den här tidpunkten obebodd, så den tas nu i bruk som sjukstuga.

Enligt uppgift är det Kristina Eriksson från Lars-Lars i Hårga som föreståt sjukstugan. Hon har erfarenhet av sjukvårdsarbete så hon får fungera som "syster". Till sin hjälp har hon här Lotten Ring, Böle och Anna Fransk, Lotan.

En av de första patienterna är Arvid Forsberg, Kilafors. När han tillfrisknat, skänker han en tavla till sjukstugan. På tavlans baksida skriver han: "Avskedsdagen från sjukstugan den 26 januari 1916. Arvid Forsberg.

I mars 1917 händer det att några av kommuninvånarna

Vid sjukstugan Lotten Ring, Böle, syster och Anna Fransk, Lotan.

insjuknar i smittkoppor. Skolrådet beslutar då att socknens samtliga skolor ska hållas stängda för en tid. En kilaforsfamilj som drabbats av smittkoppor åläggs av kommunalnämnden att mot ett vite av etthundra kronor (25 kronor för var och en av familjemedlemmarna) bege sig till sjukstugan i Bofara. Troligen har de tidigare motsatt sig detta, för nu tillkallas landsfiskal Simon Olsson för att delge familjen detta beslut. "I händelse av tredska begäres handräckning av kronobetjänten", står det i kommunalnämndens protokoll.

Sjukstugan i Bofara är förmodligen i bruk fram till 1918, då flygelbyggnaden vid kommunhemmet i Norrfly byggs om till sjukstuga. År 1918 inleds också vaccinering, troligen mot smittkoppor.

Under hösten samma år utbryter en allvarlig influensaepidemi, spanska sjukan. I kommunalnämndens protokoll från den 6 oktober 1918 kan man läsa: "Beslöt om förbud av allmänna nöjestillställningar under pågående sjukdomsförhållanden inom kommunen. Beslutet ska annonseras i Ljusnan och Bollnäs-Tidningen."

Sonja Larsson

Arbete med fotbollsplan i Västansjö

Personer från vänster: Enar Pettersson 14 år, Sigvard Larsson, Johan Andersson, Teodor Lindblom 10 år, Per Runvald, Edvin Söderström, Alfred Jonsson, Folke Andersson, Leon Larsson, Helmer Persson, Hjalmar Andersson och Ernst Hallström alla dessa är stående.
Sittande från vänster: Ivar Persson, Ivar Östlund, Per Olsson, Olle Persson Ottos, Gustaf Larsson, Johan Olsson och Per West.

Idag 1995 är endast bröderna Folke och Johan Andersson i livet.

Kortet är taget 1920, ungdomarna är i färd med att göra i ordning fotbollsplan i "Lasses Rönnings svea", beläget mellan Gustaf Larssons och Per Englunds gårdar.

Kortet tillhör Folke Andersson.

Länsskidtävling i Ockelbo 1933

På den tiden förekom det varje vinter så kallade länstävlingar på skidor. Man indelades i olika klasser: en klass var för åldrarna 13–14 år och sträckan var tre km. Den andra klassen var för åldersgruppen 15–16 år, sträckan för dom var fem km.

Detta år gick tävlingarna i Ockelbo vid Säbyggeby skola.

Lilltjära skola deltog med ett lag under Edward Jonssons ledning.

Samtliga deltagare hade först kvalificerat sig genom att delta i uttagningstävlingar i skolan. Från Lilltjära skola deltog detta år; Johan Hägglund, Stig Hedman, Sven Olsson samt undertecknad.

Förberedelserna var ganska "minutiösa". Dagen före tävlingen var det koll på skidorna, bl a skulle dom "brättas". På den tidens skidor hade brättarna lite svårt för att hålla sig "uppe". För detta ändamål fanns ett speciellt "brättjärn", först tjärades skidan extra mycket, sedan värmdes brätten ordentligt och brättjärnet sattes dit, som sedan skulle sitta några timmar.

Vi vallade även skidorna samma kväll, ty vi var ganska säkra på att vädret skulle vara detsamma nästa morgon.

Det var bara klister som gällde som valla, då hade inte Lappglid (skidvallsfirman som fanns på Sibo) fått fram något klister ännu, de hade endast kallvalla.

Vi hade ett norskt klister som hette Östbye klister.

Så till dagen för denna skidtävling, en söndagmorgon bar det iväg med tåg från Lilltjära anhalt. Skidorna hade vi polleterat – stavarna hade vi med oss i vagnen. I samma vagn, som vi satt, var det en klass från Lottefors skola, vars lärare vi döpte till Spelorren, han var nämligen mycket lik en artist, vilken åkte runt i folkparkerna under namnet Spelorren. Denne man påstod nämligen att vi hade för långa stavar!

Väl framme i Ockelbo, var det till att använda apostlahästarna och gå upp till Säbyggeby skola, där tävlingarna skulle gå av stapeln.

En liten nätt promenad på ca tre km, men vi kom i så god tid att vi hann åka banan, vilken vi skulle tävla i senare. Då var det ännu fint "skarföre", som det kan vara i mars månad.

På tävlingen var skarföret helt borta, det var lösa spår och plöjningen tittade fram här och var.

För vår del gick tävlingen bra – vi tog första lagpris, två sekunder före Vannsätters skola. Johan Hägglund blev trea, undertecknad sexa, Stig Hedman elva och Sven Olssons placering minns jag inte.

Nils Vestlund från Holmsvedens skola vann den klass vi åkte i och brodern Erik vann fem km klassen.

På tåget hem lyste "Spelorren" med sin frånvaro – det kanske var bäst för honom.

Evert Karlsson, Svedja

Sevärd utställning

"Koppar, koppar och åter koppar.
Fast inte koppar som i koppar
utan koppar som i kaffe."

Så börjar en journalist på en ortstidning sin artikel om utställningen på Lövlundsskolan i början av året. En succéutställning.

Drygt hundra föremål hade lämnats in från främst Hanebobor. Men även "utsocknes" bidrag, med fynd och arvegods ur skåpen, fanns att beskåda.

Tänk om koppar kunde tala! Vad kunde inte en minneskopp eller en jubileumskopp eller en kaffekalaskopp från mitten av 1800-talet berätta. Sköra bärare av ett stort kulturarv.

I mitten en kopp från världsutställningen i Stockholm 1897. På vardera sidan ett par minneskoppar från Hackefors, som gavs ut år 1923 med anledning av Gustav VI Adolfs giftermål med Louis Mountbatten.

Den äldsta i utställningen var en örlös Rörstrand från 1830-talet i flintgods med engelsk lysterdekor.

Samma dekor, fast på en kopp med öra, användes också av Gustavsberg. Koppen till vänster är en Växsjö Guld också från Gustavsberg fast av senare årgång.

Fransk Art Decco-form och dekor har koppen i mitten. Modellen slog igenom i Amerika på 1920-talet. Den vänstra en medaljongkopp, den högra en typisk Jugend. Båda från tidigt 1900-tal.

Peter Eriksson framför en intresserad publik vid en tema-kväll kring "det vita guldet" som porslinet en gång kallades.

Ja, här fanns alla sorters kvaliteter och former, allt från engelsk buljongkopp till tysk Rosenthal samt de klassiska kineskopparna och de sirligt utstyrda present-kopparna.

Kaffedryckens historia går tillbaka till 1600-talet då kaffet kom till vårt land. Under 1700-talet gjorde solkungen Ludvig XIV kaffedrickningen populär. Svenskarna tog sig an franska vanor och drycken blev här så begärlig att den t o m förbjöds, klassad som gift. Men den som redan på den tiden var slav under lasten kunde få sig kaffet serverat på särskilda lönnkrogar. Nu är drycken en del av vår livsföring. Kanske det också en del av orsaken till att utställningen blev så populär.

Ingrid Westholm

Skolhistorier från Hanebo

Lärarinnan har lästräning med nybörjarna, och berättar att ibland använder man en och ibland ett, t ex en häst och ett föl. Dagen efter kommer en av flickorna fram till lärarinnan, tittar mycket bestämt på henne och säger: Du fröken du säger att det kan heta antingen en eller ett, men det heter då e maar och en föle i alla fall.

Man tränar klockan i skolan och en av småflickorna kommer till lärarinnan med räkneboken, visar henne en sida med en stor klocka och frågar hur hon ska göra. Uppgiften är att skriva in när på dagen hon stiger upp, åker till skolan, äter lunch osv.

Lärarinnan förklarar och frågar: När stiger du upp på morgonen?

Flickan svarar: Ja, får jag sova så länge jag vill, då kliver jag upp halv sju.

Då skriver du det här, säger lärarinnan och pekar i boken.

Flickan funderar en stund, sätter sedan båda händerna i sidorna, tittar bestämt på lärarinnan och säger: Ska jag skriva en **halv** sjua då?

– Du fröken, min lillasyster är sjuk.
– Jasså, vad är det för fel med henne? Är hon förkyld?
– Jaa, hon har feber och så där. I natt yla hon.

Pelle sitter och betraktar sin nya fröken och frågar:
– Du fröken, hur gammal är du?
– Jag är 41 år.
– Är du? Min mamma är 34 och pappa 38.
Han sitter tyst en stund och tittar fortfarande mycket intensivt på sin fröken och säger igen:
– Är du verkligen 41 år?
– Ja, det är jag.
– Men det trodde inte jag!
– Jasså, säger lärarinnan och känner sig lite smickrad.
– Nej, säger Pelle, du är ju så pigg!

Man håller på med lästräning med nybörjarna, och ljudar tillsammans medan lärarinnan pekar på orden på tavlan.
– SA, ROS, SOL, AL . . .

En liten pojke räcker upp handen och frågar.
– Du fröken, var är AL?
– Ja, men det vet du säkert. Det är sån'a här buskar som växer överallt, efter vägar och diken och åar.
– Jaha, svarar pojken, men ser inte speciellt övertygad ut.
Nästa dag kommer lärarinnan med en kvist i handen och säger till klassen:
– Titta, vilken fin alkvist jag hittat, med små kottar och allt!
Den lille pojken lyser upp och utbrister:
– Jasså, mena du **arder** det hade du väl kunnat sagt på en gång!

För några år sedan, medan söndagsskolan fanns kvar i byn, höll söndagsskolefröken på att berätta om djur, och frågar:
– Vad tror ni det är för något som är litet och brunt och kan hoppa i träden?
Olle räcker upp handen och får svara.
– Ja, det låter ju väldigt likt en ekörre, men när det är du söm fråger, så är det väl Jesus.

Motordrivet tröskverk

Som många minnesgoda läsare av Hanebo Jul från 1994 kanske kommer ihåg, fanns där en beskrivning av Herteåns betydelse för bygden där den rinner fram. Många av uppgifterna i den artikeln fick jag mig berättade av Lennart Hedberg i Kilafors, som nu åter öst lite till, ur sina minnens djupa brunn.

Vi började tala om olika sätt att tröska säden. Från att ha arbetat med slagtröskning, bulttröskning och hästvandringsdrivna tröskor övergick man omkring 1918 till att använda sig av kraften från råoljemotorer. Denna beskrivning gäller förstås här på trakten, säkerligen hade man i södra Sverige tidigare inköpt motordrivna tröskverk.

Alltså 1918 inköptes till Sörfly en råoljemotor av märket **ATLAS DIESEL.** Jon Erik och Olle i Månses, Oskar och Anders Edvard Hedberg hade gått samman om detta köp. Arbetet med tröskningen kom därmed att förändras avsevärt.

Nu behövde man inte använda sig av hästar längre för att få dragkraft till tröskningen. Denna motor var egentligen inte en dieselmotor fastän det stod Atlas Diesel på en skylt, men den avsåg väl firmanamnet på tillverkaren. Denna motortyp drevs med råolja och hade tändkulesystem.

Motorn vilken var encylindrig, hade på cylindertoppen en tändkula som före start, upphettades med blåslampa, så att den blev glödande.

Motorn hade på ena sidan en remskiva och på motsvarande sida ett svänghjul, på vilket också fanns ett vevhandtag. När kulan var glödande drog man svänghjulet runt varvid råoljegas pressades upp mot den heta kulan. Gasen antändes och motorn startade. Appropå den glödande kulan kan man ännu idag få höra någon skämtsamt säga: *"Är kula rö så får vi."*

Månses Olle var den som inledde tröskningen med råoljedrift, vilket skedde år 1918 – en syssla som han höll på med till omkring 1929, då han övergick till annan verksamhet.

Lennart Hedberg tillfrågades då om han ville överta jobbet som maskinist och sköta tröskningen ute i byarna. Lennart åtog sig detta och han berättar att han fick köra från bondgård till bondgård och utföra tröskningsarbete till långt in på vintern.

Det krävdes tre hästlass för att flytta tröskutrustningen mellan gårdarna. En häst fick dra råoljemotorn, en häst drog tröskverket och den tredje hästen drog övrig tillhörande utrustning eller som Lennart skämtsamt kallar det – "lösöret".

Lennart berättar; att han under tröskningssäsongen varje år besökte mellan 45 och 50 gårdar. Antalet kunde variera lite framhåller han, beroende på vad som odlats på gårdarna.

Efterhand som åren gick kom flera gårdar att anskaffa dylika motorer och tröskverk för att med dessa klara av

tröskningen åt sig själva samt åka runt till andra gårdar i trakten.

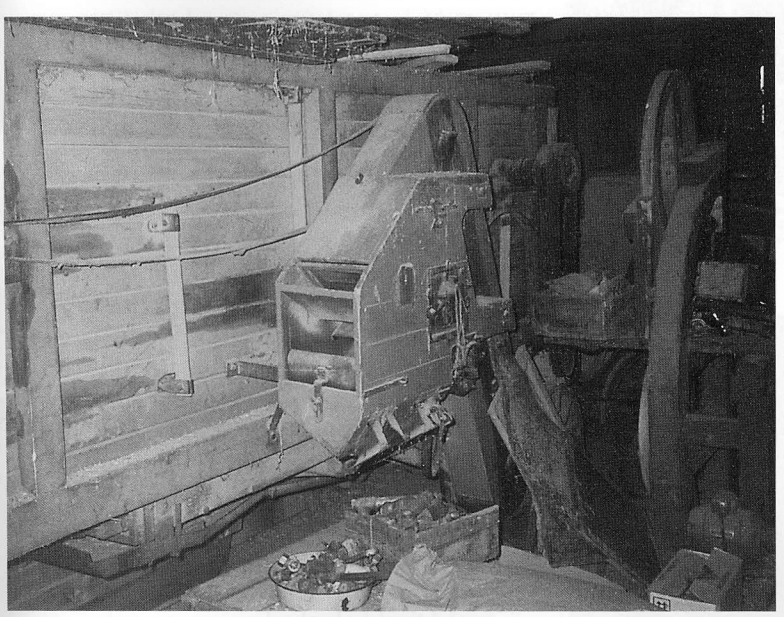
Bonden Gustav Persson i Böle (Pelles Gustav) inköpte också sådan utrustning vilken ännu idag är i körbart skick och står kvar på gården hos sonen Rickard. Lennart berättar att han höll på med tröskningen fram till 1942 då andra världskriget gjorde att det blev svårigheter att få köpa råolja och att priset på oljan också blev därefter.

Tröskningen fortsatte dock med en annan sorts energikälla. En EPA-traktor av märket Scania utrustades med ett gengasaggregat och man fick tack vare denna nya energi fram en både jämnare och starkare drivning, som dessutom blev billigare än råoljan.

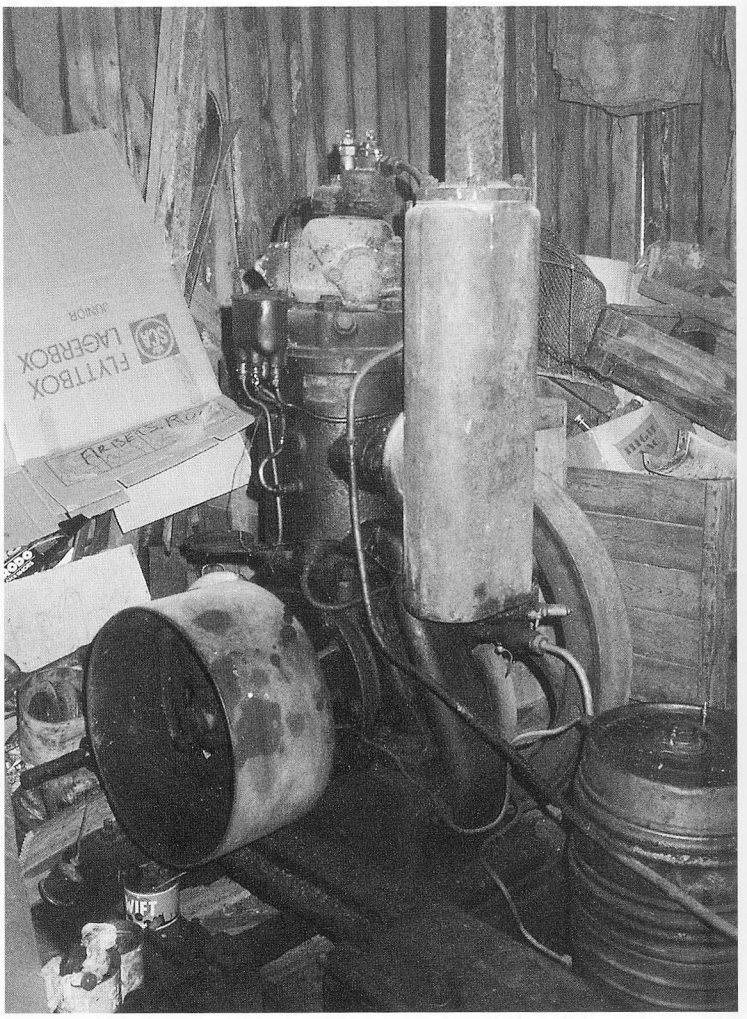
För att jobba så effektivt som möjligt krävdes en noggrann planering innan man satte igång arbetet, berättar Lennart. Det innebar att han på cykel fick åka runt till de olika gårdarna för att överenskomma om lämplig tidpunkt för tröskning. Telefon fanns inte i varje gård på den här tiden. Det gällde ju att lägga upp en rutt så att man inte satt och åkte kors och tvärs i byarna, det blev säkert flera mil för honom att cykla för att göra upp ett vettigt program att arbeta efter.

Själv har jag klara minnen av den epok jag här har sökt återföra från glömskans mörker. Jag var ju förstås bara en skolpojke på en tiden, men jag kan ännu när jag tänker tillbaka , förnimma någon kylig grådisig höstmorgon när man över nejden kunde höra dunkljudet från tröskningen med råoljemotor.

"Månses Olle", Jonsson i efternamn bosatt i Kvarnböle, var bördig från gården Månses i Sörfly, som hans farfars far Måns Jonsson byggde på 1700-talet, därav gårdsnamnet Månses, ett namn som kom att följa

Tröskan hos Pelles i Böle.

Råoljemotorn hos Pelles i Böle.

Olle Jonsson genom åren, även efter det att han flyttat till Kvarnböle. Detta klarläggande kan kanske vara på sin plats om någon undrar.

Den gamla bilden visar ett trösklag, som delvis gömmer råoljemotorn, omkring vilken dom samlats. Olle var ju en skicklig fotograf och det är han som tagit denna bild, vilken vi fått låna av dottern Annie.

Det bevingade uttrycket: "Är kula rö så får vi", lär ska ha myntats vid skiljninga i Landa på flottningens tid, där de använde sig av bogserbåt, vilken framdrevs av råoljemotor med tändkulesystem. Efter det att arbetarna haft någon form av rast eller så, var det väl en spexare som utbrast: Näe, hör ni "Öm kula ä rö så får vi". Med detta yttrande hade han aningslöst myntat ett uttryck, som ännu lever kvar i folkhumorn.

Ewert Westling

Trillingfödsel i Sörfly år 1900

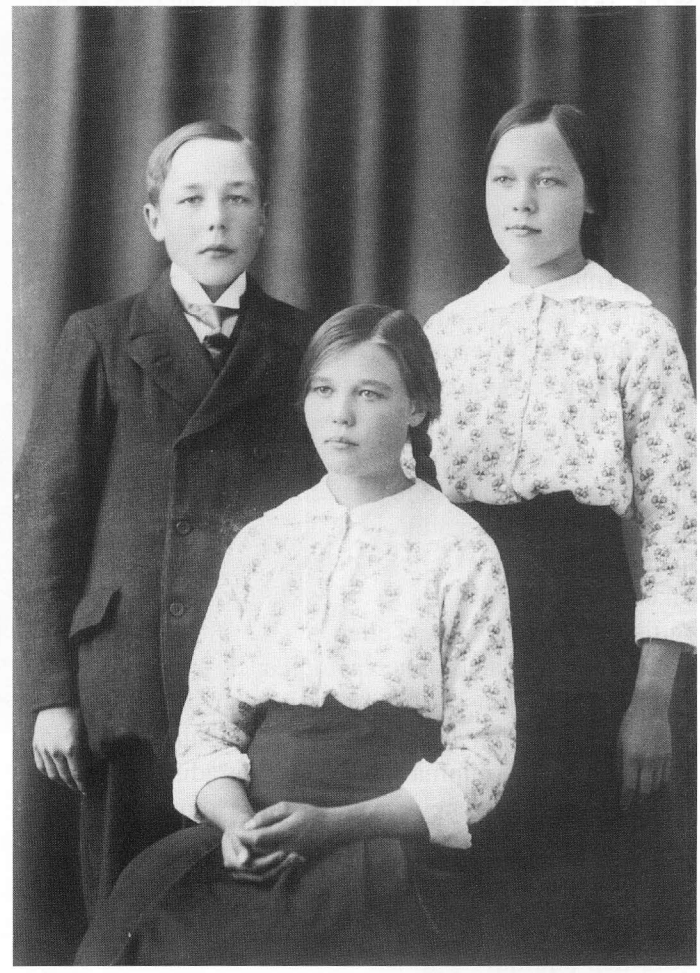
Vad jag nu ska berätta om, är en händelse som säkert tilldrog sig stor uppmärksamhet när det inträffade för 95 år sedan, natten mellan 30 juni – 1 juli år 1900 i mitt föräldrahem Erk-Ols i Sörfly.

Den natten födde min farmor trillingar, vilka alla tre överlevde och fick namnen Nils, Brita och Anna. Det märkliga var att de inte var födda samma dag och inte i samma månad heller. Nils och Brita blev födda den 30 juni men Anna föddes den 1 juli.

Det har berättats för mig att det var en mycket svår förlossning, så att man måste kalla på läkare. Närmaste läkare fanns då i Söderhamn. Hur man kallade på läkaren, det vet jag ej, men närmaste telefon fanns troligtvis vid järnvägsstationen i Kilafors. Emellertid fick då min farfar ge sig iväg med häst och vagn för att möta läkaren vid järnvägsstationen.

Som jag nämnde tidigare, så var det en svår förlossning och med de enkla hjälpmedel man hade att tillgå på den tiden så var det säkert ett under att alla överlevde. Brita och Anna var det mindre problem med, men Nils var mycket liten och klen. Den kuvös man hade då (eller i stället för) var att man värmde vatten och hällde i glasflaskor, som lades intill barnet.

Med åren blev Nils störst i syskonskaran. Tidigare syskon till trillingarna var då först Kristina född 1891, Erik 1893, Olle 1895, Per (min far) 1898 och efter trillingarna födde min farmor ytterligare två pojkar Johan 1903 och Edvin 1905.

Mina farföräldrar hette Kerstin och Erik Säll och tanken går osökt till dem och de strapatser de fick utstå den här natten och tiden efter, främst då farmor men också farfar, men han var ju känd för att vara lugnet själv.

Mats Säll

Bonden Erik Säll i Sörfly, Hanebo

En säregen personlighet, väl värd att minnas

Första gången jag sammanträffade med denne märklige man i Östatälls i Acktjära var någon gång vid sekelskifter. Han var god vän med Erik Olsson och hans hustru Kerstin och hade kommit dit för att rådgöra med dem i någon angelägenhet. Av deras samtal framgick att Sälls hustru hade fått trillingar och att det var svårigheter i familjen med alla barnen, då hustrun var medtagen och det var svårt att erhålla nödig hjälp. Redan då fäste jag mig vid hans förunderliga förmåga att inte beklaga sig och att han trots den svåra belägenheten ändå var förtröstansfull och ganska frimodig. Sedan han gått minns jag hur mor Kerstin med tårar i ögonen talade om Sälls svåra belägenhet och beundrade hans förmåga att inte klaga och göra omöjligt, då det såg så mörkt ut.

Sedan fick jag många gånger tillfälle att beundra Erik Säll för hans glada och upphöjda livssyn, som hade sin innersta grund i en uppriktig gudsfruktan. Det är få människor jag mött i mitt liv, som gjort ett så djupt intryck på mig som han. För det första hörde jag aldrig honom säga ett ont ord om någon människa, ja inte ens ett tvivelaktigt och tvetydigt ord. Han tänkte och talade väl om sin nästa och tydde allt till det bästa, som det stod i katekesen. Jag skulle tro, att ingen förgäves frågade honom om hjälp i en sak, som han kunde utföra. Jag kan icke erinra mig att jag såg honom ledsen eller trumpen, men däremot alltid glad och vänlig och med ett gott ord och handslag mötte han alla.

Erik Säll tillhörde dem, som i sin ungdom fick djupa intryck av kolportören Olof Larsson i Norfly, och tidigt kom att ansluta sig till Evangeliska Fosterlands Stiftelsens verksamhet i Hanebo, och så länge Olof Larsson levde rådde en förtrolig vänskap mellan honom och Erik Säll. På ett mindre hemman och i små omständigheter uppfostrade han och hustrun 9 barn, 6 söner och 3 döttrar, till goda och dugliga människor. Hustrun var tidvis nervös och klen till hälsan, och medan barnen växte upp var det ofta bekymmersamt i hemmet. Det var ett mycket gott förhållande mellan makarna och hemmet var var fridsamt och barnen fick en god uppfostran. Barnen fick tidigt börja hjälpa till i hemmet och lätta bördan för föräldrarna, som på äldre dagar fick det betydligt bättre i alla avseenden, men nog hade de blivit hårt prövade i livet.

Det var ingen lätt sak för Säll att försörja en så stor familj och det gällde att tillvarataga alla tillfällen till förtjänst. Hela vintrarna fick han ligga i med skogskörningar och i övrigt föra ett slitsamt och försakande liv, men trots allt behöll han sitt goda och glada humör. När söndagen kom gick han till kyrkan eller vid förfall tog han fram sina andaktsböcker och firade gudstjänst i hemmet och stärkt till kropp och själ började han en ny vecka med glad förtröstan. På äldre dagar sedan barnen växt upp och kunde reda sig själva, brukade Säll och hans hustru åka till kyrkan i en gammal gigg och det var en fröjd att se dem komma gående sida vid sida i i kyrkan. Nattvardsgångarna i kyrkan försummade de inte gärna.

Då bönhuset i Norrfly invigdes var det en stor dag för Säll, och då förverkligades något som han i likhet med många andra i flera år sett fram emot och längtat efter, och han försummade inte att komma till möten och andaktsstunder så länge han orkade. Hans kärlek och intresse för den kristliga verksamheten tog sig rörande uttryck och även i ekonomiskt avseende bidrog han mer än någon kunde begära av honom i hans ställning.

På en undanskymd plats, avsides från de stora stråkvägarna, utförde han sin till synes oansenliga gärning, och många, som inte närmare kände honom, torde inte ha märkt något märkvärdigt hos honom. För oss, som hade förmånen att närmare lära känna honom, framstod han i all sin enkelhet och blygsamhet som en sällsynt god och ädel människa, som vi med aktning och vördnad såg upp till och nu i tacksamt minne bevarar.

Det är troligt, att han av naturen var utrustad med ett godmodigt sinnelag, men säkert är, att det genom kristen tro och livssyn förädlats och fördjupats och var en bärande kraft i hans liv. Hans kärleksfulla väsen utstrålade godhet och barmhärtighet. Det är klart, att även han hade sina fel och brister, som ingen människa undkommer, men skulle vi alla ha hans sinnelag, är jag övertygad om att mycket vore annorlunda ibland oss. Erik Säll avled 1934 i en ålder av 78 år, och han är väl värd att minnas.

Artikeln införd i Ljusnan 25 augusti 1948

E. Skoglund

Ungdomar från Kyrkbyn och Kilafors

har här samlats för att framföra ett av sina skådespel. Behållningen från dessa användes till att förse fattiga barn i socknen med kläder och skor.

Dessa ungdomar kom själva från välsituerade familjer. Från socialgrupp 1 i sekelskiftets Hanebo kan man säga. Av fattigare kamrater kallades de lite avundsjukt för "noblessen".

En god gärning gjorde de i alla fall. De kan betraktas som föregångare till "Hanebo Jultomtar", en välgörenhetsförening som startades omkring 1910 av Stella Jonsson vid Kilafors Bruk.

Johan Norlander föreställer kungen. Hans systrar Anna och Stina finns också bland ungdomarna på bilden, liksom syskonen Gunnar, Ella och Hilma Silverstolpe från Karlslund. Systrarna Astrid och Edith Forslin är också med. Astrid sitter längst till vänster hållande en vattenkanna och Edith står fyra från vänster.

Edith spåddes en lysande karriär som konstnär, men slutade tidigt att måla. Hon ägnade sig i stället åt att undervisa och var i många år teckningslärare vid Bollnäs läroverk. Våren 1995 kunde hennes skisser och målningar ses vid en utställlning på Lövlundsskolan.

Flickan i det tvärrandiga förklädet, stående längst till vänster är Agnes Sundberg, sedermera Helsingegårdens grundare. Agnes kom att utbilda sig till lärare i huslig ekonomi och ville gärna starta en hushållsskola i länet. Hennes far, Magnus Sundberg, en tid rättare vid Sibo, for med häst uppåt Hälsingland och fann i Järvsö ett obebott hemman, Kårsjö nr 7. Sundberg köper hemmanet och telegraferar därefter till dottern Agnes: "Helsingegården är din!" På våren 1918 flyttar Agnes dit och redan på hösten samma år tar hon emot de första eleverna.

Sonja Larssons text till Stina Wiréns fotografi

Bilder från Tönsen

Min morfar Olle Östlin och hans fiskekamrat Per Åström från Granspång Hammaren ute på fiske i Tönssjön.

De var två riktiga fiskargubbar – de fiskade året om.

Då fanns inga skogsbilvägar, utan de fick gå långa vägar till sjöar och tjärnar långt bort i skogen.

Då kunde man fiska i alla vatten, vi hade inte hört talas om försurningar, kvicksilver eller Pcb.

Morfar åt mycket fisk, men han var en frisk kärngubbe som levde till han fyllt 97 år, han var född 1875 och dog 1973.

Text och bild: Kerstin Sköld

"Tönskararna" Johan Fernsten, Martin och Olle Östlin i färd med att provköra Johans nyinköpta motorsåg. Året är 1954.

Hänt i Hembygdsföreningen 1995

Hembygdsföreningens årsmöte hölls i år söndagen den 2 april i församlingshemmet. Mötet fick en musikalisk inledning av Lasse Bertilsson och hans fiolspelande ungdomsgrupp. Årsmötesförhandlingarna leddes av Bo Berg. Styrelsen för det kommande verksamhetsåret fick samma utseende som året innan och det blev även omval på övriga poster. Mötet avslutades med att en del gamla Hanebofilmer visades.

SOMMARENS AKTIVITETER

Många människor har hittat till soldattorpet och hembygdsgården i sommar. Friluftsgudstjänsten på soldattorpet drar alltid mycket folk och i år döpte Lars Olov Almgren ett Acktjärabarn. Hamboveckan är ju den vecka då de flesta aktiviteterna äger rum, så även i år. Hembygdsdag med kyrkvandring från Västansjö och Bollnäsbygdens spelmanslag, högmässa och kyrkkaffe i hembygdsgården.

På tisdagskvällen var det åter dags för soldattorpets kväll i Acktjära. Det var nog sommarens kallaste kväll vilket ju var synd, men det kom i alla fall en hel del folk och musiken var det minsann inget fel på. Hugo Westling kom med sonen Thomas och spelmännen Britt-Marie och Härje och dom spelade som om det hade varit den varmaste sommarkväll. Men lite kalla om fingrarna blev dom allt.

På torsdagen var det åter dags för nyckelharpans kväll på hembygdsgården. Då hade vädret blivit betydligt varmare och det blev en mycket lyckad kväll.

På lördagsmorgonen fick, som vanligt, hambodansare och publik höra Harald Olsson läsa Hårgasägnen innan Westlings spelmän spelade upp till årets hambotävling som var den 30:e i ordningen.

Hembygdsgården hade, som vanligt, öppet även veckan efter hambon och då var det aktiviteter två kvällar. En kväll hade Anna-Lisa Olsson gamla ringlekar och även andra lekar för barn och vuxna och en kväll var det hantverkare i arbete. Det var spånspäntning, tillverkning av selstickor och räfspinnar, pinnspets och andra broderier, lapptäckssömnad och spinning. Anna Olsson, kanske mera känd som "Lot-Anna", hade skänkt en spinnrock till hembygdsföreningen och hon kom själv och spann på den spinnrocken. Det hördes även spelmansmusik den här kvällen och barnen fick höra hur det var på kalas förr i världen.

Bygdens fina hantverk fanns till försäljning även i år liksom kaffe, ostkaka och goda smörgåsar.

Soldattorpet i Acktjära var, som vanligt, öppet på onsdagskvällarna i juli.

LINVECKAN

Även i år var ett av inslagen i linveckan förlagt till hembygdsgården. Kerstin Sinah, chef på Ljusdalsbygdens museum, kom och visade bilder och berättade om alla kända och framför allt okända målningar som finns i husen runt om i Hälsingland.

REPARATIONER

Kommunens bygglag skall under hösten måla och bygga ett tak på utsiktstornet på Hårgaberget och även linskäkten i Svedja skall få erforderligt underhåll. För övrigt har en del underhållsreparationer gjorts på föreningens byggnader.

ÖVRIGA AKTIVITETER

En kväll i augusti spred sig surströmmingsdoften i hembygdsgården då alla som arbetat i föreningen under året, samlades kring läckerheterna.

Lördagen den 26 augusti var det så dags för årets bussresa. Den gick till olika sevärdheter i norra Hälsingland. Fornhemmet i Bjuråker, Ersk-Matsgården i Hassela, Yxsmedjan i Gränsfors och en konsert i Trönö gamla kyrka hann man med under dagen.

Ett gammaldags julbord dukades upp i hembygdsgården en dag före jul och i stearinljusens sken och till ljudet av en sprakande brasa, fick skolbarnen höra berättas om gamla jultraditioner.

En dag i slutet av september, kom hela Segersta skola till soldattorpet i Acktjära och fick, med fantasins hjälp, försöka sätta sig in i hur det var att vara ett soldatbarn på 1700-talet.

Vi räknar med att nästa års aktiviteter skall vara ungefär som i år, men om någon har idéer om något annat man kan göra i föreningens regi, hör av er till Ylva Holmgren i Acktjära, tel 0278-521 09.

Ylva Holmgren

En vacker lykta

– Vad kan den ha använts till? Knappast en stallslykta, därtill är den alldeles för sirlig.

Svaret fick jag, då jag deltog i en resa till norra delarna av Hälsingland, som hembygdsföreningen anordnat under hösten. På en hembygdsgård däruppe fanns en likadan.

Jo – den användes av kvinnorna att värma sig med.

I lyktan placerades ett vaxljus och luckan stängdes till, så ställde man lyktan under de långa kjolarna, som kvinnorna var iklädda på den tiden. Mest användes nog denna lykta vid kyrkobesöken, som kunde bli flera timmar långa och kyrkorna var ju oeldade. En liten fundering, kan den ha varit en fästmansgåva?

Sven-Olle

NORLANDERS DONATIONSFONDER

Rapport från Norlanderska fondstyrelsens verksamhet

När detta skrives har annonser i ortspressen just varit införda för att meddela att det är tid för att sända in ansökningar för att förhoppningsvis erhålla tilldelning från fondernas avkastning 1995. Den fördelning av 1995 års avkastning, som kommer att beslutas av fondstyrelsen den 1 december 1995 år den femte i ordningen.

Vilka kriterier är det som gäller för att kunna komma i åtnjutande av fondrnas avkastning? Enligt syskonen Norlanders vilja, skall avkastningen fördelas på tre "områden" nämligen:

1. Till gamla och behövande.
2. Tre stipendier till ungdomar för teoretisk eller praktisk utbildning.
3. Till allmännyttiga och kulturella ändamål.

Enligt gällande testamente skall avkastningen fördelas enligt, ovan nämnda punkterna 1 och 2 bland personer hemmahörande i Hanebo och Segersta. I första hand skall personer i Hanebo komma i åtanke. Enligt ovan nämnda punkt 3 avses ändamålen i Hanebo f d kommun.

När fondstyrelsen den 5 december 1994 hade sitt sammanträde för fördeling av 1994 års avkastning, var det också det sista för den styrelsen som suttit under mandatperioden 1992–1994.

Eftersom fondstyrelsen är politiskt sammansatt och styrkeförhållandena förändrades i och med 1994 års val förändrades också sammansättningen av fondstyrelsen. Ledamöterna som suttit under mandatperioden 1992–1994 var:

Patrik Norinder (m) ordf
Else-Maj Persson (c)
John Nilsson (m)
Sven Lönn (fp)
Mats Löwenstein (s)
Aarne Lundh (s)
Kjell Johansson (s)

Ledamöterna för mandatperioden 1995–1998 är:

Mats Löwenstein (s) ordf
Aarne Lundh (s)
Kjell Johansson (s)
Gun Norin (s)
Else-Maj Persson (c)
Birgitta Norinder (m)
Sven Lönn (fp)

Undertecknad kvarstår som fondstyrelsens sekreterare.

Det totala antalet ansökningar som anhöll om medel från 1994 års avkastning var 45 och de lyckliga som kom i åtnjutande av avkastningen blev bl a;

Studerande: Helena Olsson, Norrbyn, Magnus Olsson, Berge och Mats Fjellner, Furuvägen samtliga Kilafors.

Övriga: Kilafors fotoklubb, Kilafors sångarbröder, Acktjära byförening, Lilltjära Bygård, Hanebo hembygdsförening, Lövlundskolans intresseförening, Hanebo-Segersta folkdanslag, Föreningen Landabanan, Hanebo naturskyddsförening, Lötens bygdegårdsförening, Kilafors bygde- och kulturförening, Kilafors kammarmusikförening, Segersta OK, Kilafors IF, Norrlandsportens alpina klubb, Edelweiss, Segersta bygdegårdsförening Klippan, Kilafors Storband och Kilafors amatörteaterförening.

Även om uppgiften att fördela avkastningen är grannlaga vill jag framhålla att inget beslut har fattats med mindre än att fondstyrelsen varit enhällig.

Den 25 augusti 1995 hade fondstyrelsen glädjen av att få inviga det konstverk, som konstnären Anders Åberg levererat till Kilafors skola. Konstverket (se bild på baksidan), som skänkts av fondstyrelsen och som givetvis är ett led i att förverkliga syskonen Norlanders testamenterade vilja, är placerat i Kilaforsskolans huvudentré, som också är entré till Kilafors bibliotek. Det är också roligt att Anders Åberg har fått göra konstverk i Kilafors, eftersom han som barn ofta vistades i Kilafors hos sin morfar och moster Ruth Uppman. Om det finns några släktingar kvar i trakten vill Anders gärna ha kontakt med dem.

Hanebo och Segersta församlingar är mycket lyckligt lottade, som har tillgång tillsyskonen Norlanders donationsfonder. I skrivande stund betingar fonderna ett värde som är över 15 miljoner kronor. Merparten av värdena är placerade i aktier och är därmed känsliga för vad som händer på börsen, men fondstyrelsen bör ha ca 500 000 kronor att utdela varje år, om inget oförutsett inträffar. Framtiden ser därför ljus ut för möjligheterna att utsmycka Hanebo fd kommun på offentliga platser och byggnader samt främja bygdens kulturliv.

Sune Baggström

Redaktörens ruta:

Vi i redaktionen tackar alla som medverkat till 1995 års Hanebo Jul och vår förhoppning är, att vi även till nästa år får in artiklar och bilder från vår läsekrets. Manus till 1996 önskar vi få senast 1 okt.

God Jul och ett Gott Nytt År önskar
Irma, Kerstin och Sven-Olle

God Jul och Gott Nytt År

tillönskar följande företag

SKOGENS KOL AKTIEBOLAG
KILAFORS
Tel. 0278/504 00 Växel

Åsa's Salong
GRANBO
Tel 0278-523 60

KILAFORS SPARKÖP
Inneh. Knut Andersson
Vi vill inte va' störst
— men vi vill va' bäst.
0278-500 41

Föreningsbanken
i Hanebo
Tel. 0278-507 65, 511 36

HB bildboxen
FOTOGRAFER
Tore Jonsson
Tele 0278/531 83
010/650 15 49
Hans Öhlander
0278/541 89

HÄLSINGE-STUGOR
KILAFORS - Tel. 506 15

Handelsbanken
Kilafors
Tel: 500 34, 510 80

KILAFORS FÄRG
Spektrum FÄRG·VÄGG·GOLV·BILLACK·PARFYM
823 22 Kilafors, Tel. 0278/501 30, 502 50

All-Ekonomi i Kilafors
BOKFÖRING – BOUPPTECKNING
Else-Maj Persson
Tel: 0278-500 88

SOCKENBOLAGEN
HANEBO SEGERSTA
FÖRSÄKRINGSBOLAG
Box 99 · 823 22 Kilafors · 0278-512 51

GARNTJÄNST
823 80 KILAFORS
0278-59 000

Flinks Radio TV
Tel. 0278/50178 KILAFORS
Försäljning - Service

F:a Åke Nilsson
Tel. 505 45 - Kilafors

Vivi-Annes Hårservice
Industrigatan 1
823 30 KILAFORS
Tel 508 72

STRIDHS RÖR & HEMSERVICE HB
KILAFORS 0278-571 04, 010-253 74 48
Tel 0278-571 04
Biltel 010-262 38 61

Ett varmt tack till kunder under årens lopp.
Med varm hand överlåter jag affären till "FLICKORNA".
Larssons Blommor
Kjell Larsson

Välkommen till
Ljunghs Café
Öppet: Mån-Tors 10-20, Fre 10-22, Lör 10-18, Sön 13-18.
Tel: 0278-503 35. KILAFORS

KILAFORS INDUSTRI AB
823 21 KILAFORS
0278-507 70

Vi hälsar alla varmt välkomna till oss
och hoppas på fortsatt förtroende.
INTERFLORA BLOMSTERHANDEL
Ann-Sofi och Gunilla

KILAFORS Järn & Bygg
Järnvägsgatan 31. Tel 0278-50056
Tel. 0278-500 56
JÄRNVÄGSGATAN 31, BOX 33, 823 21 KILAFORS

KILAFORS
KRAB
REVISION AB
KARIN MARCUS ULF

Enar Pettersson
Biltrafik AB
Telefon 501 54
KILAFORS

Carins Allclipp
— KILAFORS —
— Tel. 0278 - 510 18 —

SWEDSTAB
0278-511 60

Hylanders KILAFORS
HÄR KLÄD VI OSS
HERR- & DAMKONFEKTION
Tel. 0278-500 31

SKOPARET
Kilafors
0278-50485

Sälls El & Mek.
Lennart Säll
Gusbo 7150, 823 91 KILAFORS
Tel 0278-540 11

SIBOKIOSKEN AB
Bo och Birgitta Johansson
KILAFORS
Tel: 0278-503 74

Det lönar sig . . .
ICA marknad
KILAFORS 0278-500 05

Norrlandsportens Värdshus
Framtidsporten AB
Tel: 0278-541 00 – Kilafors

KAMO ELEKTRISKA
KILAFORS
Tel: 540 73

Du är alltid välkommen till
KONSUM KILAFORS
Öppet alla dagar till kl 19.00
Tel 0278-501 28

OWE'S BUSSRESOR
När det gäller bussresor
för små och stora grupper
Granbo 4202, 823 91 Kilafors
0278-167 00, 521 16. Bil tel 010-295 49 50

Hambo GRILLEN
KILAFORS
Tel. 0278-500 00

Nyboms bil och motor
823 21 Kilafors, 0278-507 50

Sörens Dragspelsshop
Kilafors 0278-506 00

Konstnär: Anders Åberg.

Från Hanebo Hembygdsförening kan Du beställa:

* **Skrifter om vår bygd.** Två Hälsingesocknar, nytryckning 1983, pris 125 :-. Gamla årgångar av Hanebo Jul. Erik Bäckmans romaner Margareta Nilsdotter, Margta Smultronblomma, Margta Lillstina, Margta Fäbodstinta och Margta Konfirmand. Pris 60:- styck.
(Boken Segerstaminnen kan beställas från Segersta Hembygdsförening, tel 0278-534 41, pris 110:-)

* **Hängsmycke.** Ett hängsmycke med Hanebo sockensigill, pris 75:-.

* **En gammal karta.** Ett numrerat nytryck av en karta över Hanebo och Segersta socknar efter ett original från 1654, pris 50 :-.

Boken pojkdrömmar, omarbetad utgåva, nu med verser och limerickar av Ivar Bengtsson och teckningar av Sven Rydén, pris 70:-.
Dessutom finns kassettband med Hanebosextetten och Erik Jonsson,
Pris per styck 50:-.

Ring och beställ på telefon 0278-504 69 eller 520 05.

(Boken Två Hälsingesocknar finns även på Föreningsbanken i Kilafors.)

Pris 35:–